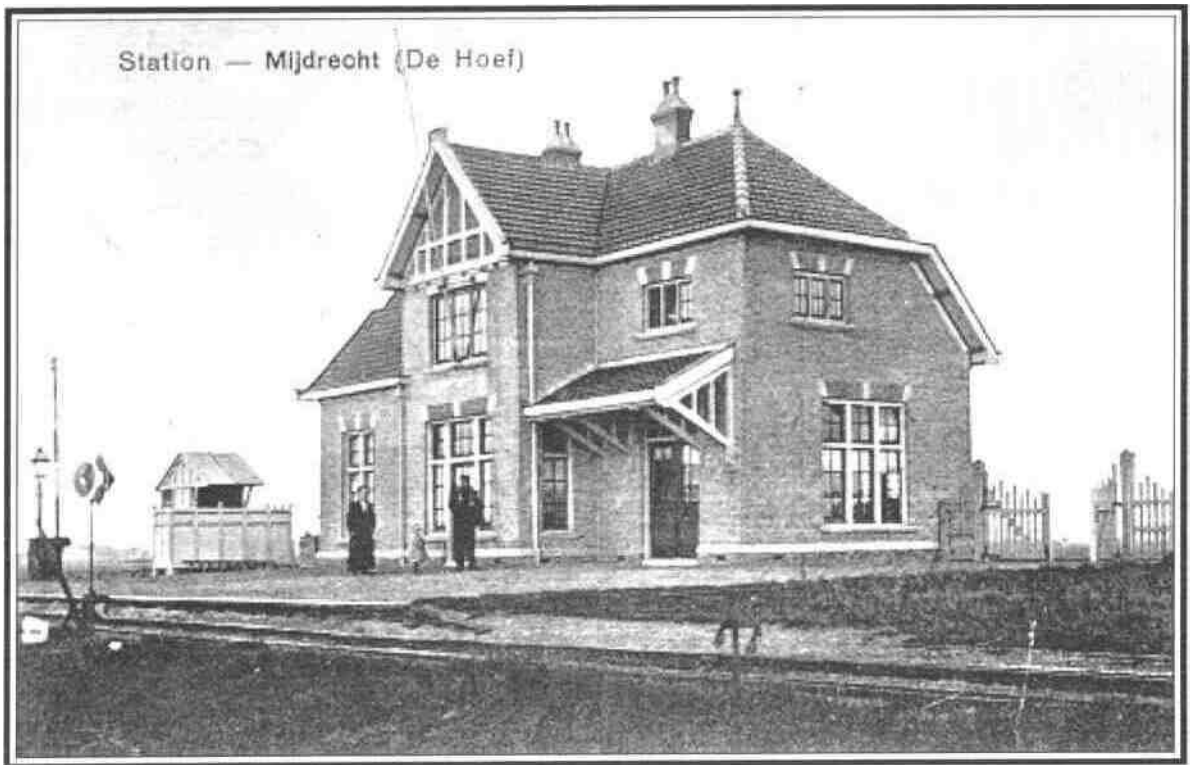

De Proostkoerier

twaaifde jaargang nummer 3 - september 1997

Spoorwegstation 'De Hoef'

Historische Vereniging 'De Proosdijlanden'

jaargang 12 nummer 3
september 1997

Tijdschrift van de
Historische Vereniging
'De Proostdijlanden'
ISSN: 1383-6412
Verschijnt 4 maal per jaar

Redactiecommissie:

A. Hagen, Mijdrecht
J.P.M. Toll, Vinkeveen
F.J. de Wit, Mijdrecht

Redactieadres:

J.P.M. Toll,
Conincksmeer 20
3645 WG Vinkeveen
Telefoon 0297-264422

Drukkerij:
Avanti, Wilnis

Kopij:

In leesbare vorm zenden
naar het redactie-adres (zie
boven), liefst getypt, of op
diskette in DOS-WP / DOS
Words of RTF-formaat.

De sluitingsdatum voor de
volgende aflevering is:

**DINSDAG 11 NOVEMBER
1997**

De redactiecommissie houdt
zich het recht voor om inge-
zonden artikelen te weige-
ren. De verantwoording voor
de inhoud van de artikelen
berust bij de auteur(s).
Gehele of gedeeltelijke over-
name van artikelen zonder
toestemming van de
redactiecommissie is niet
toegestaan

Bij de voorplaat

Om het gebied tussen de steden Amsterdam, Utrecht, Leiden en Haarlem te ontsluiten zijn aan het begin van deze eeuw de Haarlemmermeer-spoorlijnen aangelegd. Binnen de gemeente De Ronde Venen waren twee lijnen aanwezig: een oost-west verbinding tussen Nieuwersluis via Uithoorn naar Amsterdam en een kortere noord-zuid lijn tussen Uithoorn via De Hoef richting Nieuwveen. Op vele plaatsen werden stations en dienstwoningen gebouwd. Op de foto het station De Hoef. De spoorlijn werd op 1 augustus 1915 in gebruik genomen. Ze werd echter in 1936 reeds opgeheven omdat de exploitatie niet lonend was. Het station werd kort daarop afgebroken. In het station was een dienstwoning gevestigd die het laatst werd bewoond door het echtpaar Uithol met gezin. Het echtpaar was in dienst van de spoorwegen, de man als baanwerker en zijn vrouw als stations-beambte.

De foto werd ter beschikking gesteld door het gemeentearchief van de gemeente De Ronde Venen.

INHOUDSOPGAVE

PAGINA	ARTIKEL
3	Van de voorzitter
4	De oorlogsjaren in het klooster te Driehuis
12	Oproep
13	De verdwenen Wilnise dokter
15	Waar stond de eerste katholieke kerk van De Hoef ?
16	Voorouders in beeld
18	Pauselijke Zouaven jongemannen uit Mijdrecht en Wilnis in dienst van de paus
23	Gezocht
24	Een probleem in Vinkeveen
27	'Wandeling II'
28	Monument in De Ronde Venen
29	Bestuur

Van de voorzitter

Archeologische Kroniek '90/'91

Gelijktijdig met de ontvangst van deze editie van ons blad zal bij u een exemplaar van de Archeologische Kroniek 1990/1991 worden bezorgd. Zoals in een van de vorige edities van 'De Proostkoerier' is aangekondigd zullen de vier edities van de Archeologische Kroniek Provincie Utrecht over de jaren 1990 tot en met 1997 'gratis' aan onze leden beschikbaar worden gesteld. Voor elk der vier edities zullen wij een vrijwillige bijdrage vragen van f 5,- (De werkelijke waarde bedraagt circa f 12,50). Deze vrijwillige bijdrage kan worden gestort op de rekeningnummer 36.96.18.505 van de Historische Vereniging 'De Proosdijlanden' bij de Rabobank te Mijdrecht. De kronieken over de jaren 1992 tot en met 1997 zullen na verschijning aan de leden worden toegezonden. Zie ook het inlegvel in het boekje.

Gemeentearchief

De gemeenteraad van De Ronde Venen heeft in zijn vergadering van 26 juni 1997 besloten deel te nemen in een gemeenschappelijke regeling met de gemeenten Abcoude, Breukelen, Loenen, Maartensdijk en Maarssen. Bij deze regeling is het Streekarchivariaat 'Vecht en Venen' een feit geworden. Het is te betreuren dat geen streekarchief is gevormd waardoor de openbaarheid en de dienstverlening aan het publiek optimaal gewaarborgd zouden zijn. Juist met het archiefbeleid van de gemeenten Abcoude en De Ronde Venen waren wij zeer ingenomen omdat een dagelijkse openstelling en een goede dienstverlening ten behoeve van archiefonderzoek waren gegarandeerd. Het laat zich aanzien dat dit goede beleid voor deze twee gemeenten ook onder veranderde omstandigheden zal kunnen worden voortgezet. Historisch onderzoek is een zeer tijdrovende bezigheid en het is daarom noodzakelijk een zo lang mogelijke openstelling van de archieven na te streven. De overige vier deelnemende gemeenten hebben slechts een zeer beperkte openstellingen waarbij vooral de grootste deelnemer, de gemeente Maarssen, zich negatief onderscheidt door slechts twee maal twee uur-

tjes per week voor het publiek geopend te zijn. Het bestuur heeft besloten om te streven naar de instelling van een streekarchief en, zolang dit niet is gerealiseerd, te blijven ijveren voor langere openstellingen door de vier gemeenten om zodoende te bewerkstelligen dat meer en beter historisch onderzoek kan worden gepleegd.

Stichting Proosdijer Publicaties

De door de heer W. Winkel aan de vereniging aangeboden archiefbescheiden van het Departement Mijdrecht van de Maatschappij tot Nut van 't Algemeen zijn dermate interessant dat daaruit mogelijk een publicatie kan volgen. Momenteel wordt nader onderzoek gedaan naar de inhoud van dat archief en naar de beweegredenen om in 1847 dit departement op de richten. Bovendien liggen er mogelijk relaties met Uithoorn en Wilnis. 'Het Nut' is gedurende vele jaren in de dorpsgemeenschap een belangrijke organisatie geweest die zich belangeloos op vele terreinen van het maatschappelijk leven voor de bevolking heeft ingezet. De in ons bezit zijnde archivalia zijn evenwel niet volledig. Stukken uit de beginperiode (vanaf 1847) ontbreken en ook de naoorlogse zaken zijn niet compleet. Om een goede geschiedschrijving te kunnen verrichten bestaat er behoefte aan de ontbrekende stukken. Wij verzoeken de leden, die met het werk van Het Nut bekend zijn, zich te melden zodat wij eventueel kunnen nagaan waar het ontbrekende zich bevindt.

Welkom aan nieuwe leden

ONDANKS het vakantieseizoen hebben zich sedert de verschijning van ons blad in juni van dit jaar weer een aantal belangstellenden in de historie van ons gebied als lid aangemeld. Wij kunnen daardoor de onderstaande 7 nieuwe leden verwelkomen.

J.J. Helling	Vinkeveen
Mevr. A.P. van der Linden	Aalsmeer
J.C.M. Samson	Mijdrecht
Mevr. I. Streng	Wilnis
A. Tillart	Mijdrecht
Universiteitsbibliotheek	Utrecht
K.K. Wijngaarden	Wilnis

*Allen van harte welkom
in onze vereniging!*

De oorlogsjaren in het klooster te Driehuis

Tijdens en na afloop van de Duitse bezetting heeft één van de zusters van het toenmalige klooster van St. Gerardus Majella te Mijdrecht-Driehuis een aantal gebeurtenissen op papier gezet die zich tijdens de oorlogsjaren in het klooster en de directe omgeving daarvan afspeelde. Helaas is niet meer te achterhalen wie dit opgeschreven heeft. Dankzij de medewerking van de zusters van Schijndel kregen wij de beschikking over dit verslag. De redactie heeft gemeend dit verhaal in de Proostkoerier af te drukken. Wij zijn er van overtuigd dat door deze publikatie vele oudere Mijdrechtenaren en Wilnissers, die de oorlog hier hebben meegemaakt, zich de beschreven toestanden zullen herinneren. Wanneer iemand voor aanvullingen kan zorgen of een eigen verhaal heeft over deze periode, dan verzoeken wij u contact op te nemen met de redactie van ons blad, vooral ook omdat alle gebeurtenissen uit die tijd niet altijd in de toen nog vrij besloten kloostergemeenschap doordrongen. Het aantal van degenen die de oorlog bewust heeft meegemaakt, wordt steeds kleiner. Het is dus van groot belang dat zo veel mogelijk over deze turbulente periode wordt vastgelegd. Hieronder het verhaal dat ruim 50 jaar geleden is geschreven.

Het begin

Nadat op 1 september 1939 Duitsland Polen was binnengevallen, verklaarden Engeland en Frankrijk op 3 september Duitsland de oorlog. Zouden wij, evenals in de oorlog van 1914 tot 1918, neutraal kunnen blijven of zouden wij er deze keer wel in betrokken kunnen worden? Deze vraag hield ons allen bezig tot wij op 10 mei 1940 met de werkelijkheid werden geconfronteerd. Deze oorlog zou ons niet worden bespaard. Met het oog op een komende oorlog werd direct al een lokaal van de bewaarschool voor het Rode Kruis disponibel gesteld. De kleuters vonden onderdak in de meisjesschool. Het angelusklokje van het klooster werd naar De Hoef overgebracht waar het moest dienen als alarmklok. Het zou pas in 1946 weer op de oude vertrouwde plaats terugkeren.

Op 8 november 1939 bezocht onze algemeen overste ons klooster te Driehuis. Zij zou enige dagen blijven maar werd twee dagen later telefonisch verzocht om weer naar Schijndel terug te keren, omdat er oorlog dreigde vanwege een grensincident in Venlo. Duitse militairen ontvoerden namelijk op 9 november op ons grondgebied twee Engelse spionnen waarbij een Nederlandse officier werd gedood. Gelukkig bleef het toen bij een dreiging en werd de inval enige keren door Hitler uitgesteld. Op 10 mei 1940 was het wel raak. In de nacht werden we opgeschrikt door het aanhoudend ge-

ronk van Duitse vliegtuigen die over ons heen-vlogen. Het luchtafweergeschut kwam in actie

De wachtpost Wilnisse Zuwe in het dorp.

en een brandend vliegtuig kwam in een wijde boog over ons klooster en stortte een eind verder in de polder neer. We zagen grote vlammen opstijgen en daarna een tijdlang dikke, zwarte rookwolken. Na de H. Mis vernamen wij de verschrikkelijke tijding: Het was oorlog, de Duitsers waren ons land binnen gevallen. De schoolkinderen werden met enige waarschuwingen naar huis gezonden. In Mijdrecht en Wilnis gebeurde gedurende de eerste tijd van

de bezetting gelukkig niets bijzonders. Nu en dan zagen we een luchtgevecht en slechts één keer zonden de zusters van de naast het bejaarden-gesticht gelegen school de kinderen naar de beneden schoolgang voor de veiligheid. Tijdens een luchtgevecht zagen de zusters in de refter de bemanning uit een vliegtuig springen en zij waren bang dat het brandende toestel op het gesticht zou vallen. Vooral 's nachts kwamen er veel geallieerde vliegtuigen over en dan waren er direct 10 a 20 zoeklichten in de lucht. Dat was wel een mooi gezicht tegen de donkere lucht. Vooral in de richting van Schiphol werd vaak geschoten. Hele rijen gloeiende kogeltjes knetterden dan langs en tussen de stralenbundels van de zoeklichten. Eens zagen we een vliegtuig in het kruispunt van wel 20 zoeklichten. Het moet wel een dappere piloot geweest zijn, want hij werd niet omlaag gehaald, ofschoon dat ieder ogenblik te vrezende was.

Op rantsoen

Textiel en verschillende levensmiddelen kwamen op punten en op de bon. Onze voorraad was niet groot maar Gods zegen heeft altijd op onze gemeenschap gerust. Goede mensen brachten ons zo nu en dan eens wat. In 1943 ontvingen we enige keren bezoek vanuit het moederhuis te Schijndel. Behalve de bezoeker was ook het steeds goed gevulde valies zeer welkom. Zieke en zwakke zusters hadden melk nodig. Jan Bosman, onze kerkmeester, bracht om de andere dag 3 liter. Gezonde zusters konden best een sneetje brood meer gebruiken dan het karige rantsoen gaf. Onze pensionheer, A. van Scheppingen, vader van flinke boerenzoons, wist enige zakken tarwe en erwten binnen te smokkelen. De tarwe ging naar bakker Van Wijngaarden, maar die kreeg controle en de controleurs van de distributiedienst zagen er onze zak staan. Het werden angstige dagen want als ze bij ons huiszoeking kwamen doen, konden ze er nog meer vinden en nog enige kazen erbij. Gelukkig liep alles goed af. De bakker moest een boete betalen en onze moeder-overste, zuster Susanna, betaalde mee en gelukkig bleef het hierbij. Diezelfde avond bleven we langer op om erwten uit te zoeken, want als de mensen van de opsporingsdienst de zak met onuitgezochte erwten zagen,

zou het gevaarlijk kunnen worden voor de milde gever. Want zó kreeg men de erwten immers niet op de distributiebonnen. Een andere keer lagen er 7 zakken in de schoolkelder, terwijl er Duitse soldaten in de school waren ingekwartierd. De Duitsers wilden de kelder zien om deze te gebruiken als strafplaats voor onwillige soldaten. Gelukkig zagen zij de zakken met erwten over het hoofd. Boter was ook een artikel dat moeilijk verkrijgbaar was. Moeder-overste zei eens: "De boterham maar goed smeren, want vet of spek hebben we niet." Gedurende de vastentijd werd gevraagd de boterhammen zo schraal mogelijk te smeren, 's Avonds kon het wel, maar jawel, toen kon men ook al duidelijk de bodem van het botervlootje zien. Later zijn we vindingrijker geworden en vermenigvuldigden we de boter door er aardappelmeel door heen te mengen. In mei 1943 vierde zuster Aloysio haar gouden kloosterfeest. Daar hoorde een cadeau bij en elk kind van de school bracht wat mee. Een pakje pudding, een onsje cacao, een pakje havermout, bloem, gort, een Hes melk, een stukje zeep, een stuk kaas, een pakje boter enz. De versierde levensmiddelenmanden waren veel welkomer dan misschien ooit een bloemenmand geweest was.

De Duitsers treden hardhandig op

Eind 1942 werd kapelaan Schopman door de Gestapo gevangen genomen. Hij had namelijk geprobeerd om een N.S.B-er op het goede pad terug te brengen. Dat kostte de kapelaan 6 weken gevangenisstraf te Utrecht. Pastoor Van de Pavert kwam bij ons troost zoeken toen de laatste trein zijn kapelaan nog niet had teruggebracht. Het was een treurige kerstnacht waarin de pastoor de brief van de gevangene voorlas. Wij kregen tranen in de ogen toen er gelezen werd: "Maakt u zich over mij geen zorgen. Ik ben in Gods hand. Hij zal mij sterken in de moeilijkheden. Ik heb veel tijd om voor u te bidden. God zal alles ten goede leiden voor hen die Hem liefhebben. Wil mij in de H. Mis gedenken". Groot was dan ook de vreugde toen de kapelaan onverwachts thuis kwam. Zuster Engelina danst met moeder-overste door de keuken onder de Vespers, want toen juist kwam het bericht. Op donderdag 24 mei 194? (Wie weet de juiste datum, dag en jaartal? In de oorlog is een 24 mei name-

lijk nooit op een donderdag geweest, -red.-) kwamen de Duitsers onze meisjesschool bekijken en helaas, die was naar hun zin. Ze werd gevorderd evenals de jongensschool en het parochiehuis. 's Avonds na het lof, het was juist in de noveen voor de vrede, beklom pastoor Van de Pavert de preekstoel om te vragen of al degenen die konden de volgende dag met paard en wagen zouden willen komen om de gebouwen leeg te ruimen. Die hele dag was het sjouwen maar zo werd ook de hele inboedel veilig opgeborgen in schuren en stallen. Drie weken stonden de lokalen zonder kinderen maar ook zonder Duitsers. Toen pas kwamen ze. De jongensschool werd vrijgegeven en weer ingeruimd. Nu zouden de jongens en de meisjes om beurten daar onderwijs ontvangen. Wij, de zusters, waren tot binnenblijven gedoemd, omdat onze kleine tuin maar één wandelpad heeft en dat ligt langs de scholen. Vanzelf bleven we daar weg. Wel maakten de Duitsers het ons niet lastig. Soms sprongen ze door de ramen de tuin in, maar in het klooster kwamen ze gelukkig niet. In de gang van de bewaarschool

De Canadezen in de Dorpsstraat te Wilnis.

had moeder-overste een groot schot laten zetten, zodat we afgesloten waren en toch achter door naar de kerk konden. In de school bleek na het vertrek van de Duitsers gelukkig niet veel vernield, maar vuil dat het er was! De vloeren van de lokalen en gangen waren zo zwart als roet. De zwartgeverfde ruiten, voor de verduistering, waren stuk en de muren waren met tomaten bekogeld. Er volgde een grondige schoonmaak van een volle week door de meisjes van de Katholieke Actie, nadat eerst alles was ontsmet en de

muren gesausd waren. Vanaf 22 november werden de lessen weer in onze eigen school gegeven, die we door maandenlang gemis meer hadden leren waarderen. Het leek wel of de kinderen ineens heel anders waren, nu ze weer in haar eigen school zaten. Erger was het bij de tweede bezetting op 10 juni 1944. Op zaterdagmorgen om 10.30 uur kwamen twee Duitse bazen ons vertellen dat de school voor inkwartiering werd gevorderd en 10 minuten later stapten de eerste soldaten de school al binnen. Er was geen tijd of kans om uit te ruimen. De kasten werden gesloten en dan was - volgens hun zeggen - alles veilig. Jawel! Dat ondervonden we 10 dagen later toen ze vertrokken waren. De nieuwste en mooiste platen waren alle geschonden. Ze waren gebruikt als verduisteringsmateriaal. Potloden, gummen, kindsheidskleren, textielstoffen van de naaischool, scharen, vulpotloden, emmers en al wat ze verder van hun gading gevonden hadden was allemaal verdwenen uit de opengebroken kasten en lessenaars. De Duitse dieven waren vertrokken, maar de school werd daarom nog niet vrijgegeven. Bewaar- en naaischool gingen weer aan de slag in de bewaarschoollokalen waar de Duitsers deze keer niet in geweest waren. Op 27 juni kwamen er weer Duitsers kijken. Op 29 juni werd verteld: "Vanacht om 12 uur komen er weer.". Maar de burgemeester had geen bericht ontvangen. Op 1 juli werd het stro uit de scholen gehaald en verbrand. Nieuw stro werd er in gebracht. Dat was het werk volgens het bevel van onze N.S.B, burgemeester Doude van Troostwijk, maar gelukkig werd de school op 3 juli vrijgegeven. Weer volgde een degelijke schoonmaak en nog diezelfde avond gaven we weer les in onze eigen lokalen.

De zusters als smokkelaars

Zoals hiervoor al beschreven zaten we krap in de levensmiddelen. In 1944 begon het wel heel erg nijpend te worden. We waren allen blij dat zuster Simplicia en zuster Cleopha naar Haps in Noord-Brabant mochten gaan om een en ander aan levensmiddelen te halen. Ze kwamen terug met veel waardevolle artikelen zoals spek, worst, boter en eieren. We zouden ze tegemoet gaan tot Utrecht om ze te helpen dragen. In de namiddag om 5 uur arriveerden ze thuis. Of ze

ook welkom waren! Een andere keer moesten tbc-lijdertjes naar het sanatorium te Uchelen, in de buurt van Twello, gebracht worden. Moeder-overste Helena en zuster Walburgia zouden meegaan en meteen proberen om in Twello een en ander te kopen. En ja hoor, het lukte! Ze hadden een tafel vol met spek, worst en ham weten te bemachtigen. Dat alles werd naar Mijdrecht gesmokkeld. Aan een lint om de hals hingen nog enige pakjes en de kloosterlijke mantel bedekte alle ongerechtigheden. Om de 14 dagen kregen we een kaasje van J. Bosman en A. van Schepingen zorgden voor tarwe en erwten. Onbekende gevers, later is gebleken dat het uitging van de ondergrondse beweging, brachten soms een hele mand brood en vlees, een keer zelfs 4 flessen wijn. De controleurs brachten in beslag genomen eieren, boter, melk kaas en graan. Eens kon onze overste een bevroren varken kopen en een schaap, terwijl we ook nog een schaap kado kregen van boer Janmaat. Onze kelder werd zelfs een clandestiene slagerij. Pastoor Van de Pavert kocht wel eens een koe hoewel dat streng verboden was. Moeder-overste kon dan een flink stuk overnemen tegen de normale prijs. Het eerste schaap werd ingezouten. Dat was heel verkeerd, beweerde men. Het tweede werd geweekt. Zo hadden we voldoende te eten, toen het hongerspook einde '44 en begin '45 begon rond te waren. Ja, we konden zelfs veel mensen aan de deur te eten geven en O.L.Heer had in de kapel vaak mooie ruikertjes van mensen die dikwijls een boterham kwamen inruilen tegen een bosje bloemen. In de laatste oorlogswinter hebben we ook nog al eens logees gehad voor één nacht. Onder andere Truus, Jan, en Wim van Laarhoven uit den Haag, die naar Overijssel gingen om eten te halen. Ze waren respectievelijk 16, 9 en 8 jaar oud! Huub en Frits Verkerk, jongens van 13 en 8 jaar uit Amsterdam, sliepen in de naaischool. Huub kwam met Frits, die juist was aangerezen, aan de deur. Zelfs zusters gingen op rondreis om eten te bekommen. Ja, honger is een scherp zwaard. Zo kwamen er op een donkere avond zusters uit Utrecht. Op de logeerkamer werd gauw een ledikant bijgeplaatst en het ging. Een tijdje later kwamen er twee zusters, die uit het brandende Bezuidenhout in Den Haag gevlucht waren. De volgende morgen trokken ze weer verder. Op het laatst van de oorlog hadden we het, wat het

*St. Majella-stichting te Mijdrecht
en de R. K. kerk circa 1950*

eten betreft, veel ruimer. We werden toen geholpen door H. de Graaff, de directeur van de voedselvoorziening. Hoe die redding zo plotse-ling kwam? Het is ons tot heden toe nog een raadsel, maar we veronderstellen dat pastoor Veugelaars er voor gezorgd had. Later hoorden we vertellen dat dit oude pastoorke, dat uit Limburg hier geëvacueerde was, in de polder was gaan zeggen dat ze de zusters moesten helpen, want er was 's morgens in de kapel onder de H. Mis een zuster flauw gevallen. Wat ook waar was, maar niet van de honger. We kregen nu voortaan elke dag 20 liter goede melk, een paar weken later een wagen aardappelen, daarna weer 16 mud tarwe. We kenden onze weelde niet! Zo goed hadden we het in heel de oorlog nog niet gehad. 20 Liter volle melk, dat was een uitkomst! Nu was het niet zo erg meer, dat we geen boterbonnen hadden. De melk werd twee keer afgeroomd. We kamden zelf en we konden weer boterhammen smeren voor 60 personen. Het karnen ging fijn tot het weer warmer begon te worden. Zuster Augustine, die zoals altijd kamde, zag dat er maar geen boter wou komen. De zuster, die het huiswerk beter verstond dan het boerenwerk, had er maar geen erg in, dat de melk niet de vereiste temperatuur had.

Van pulp tot 'koffie'

De radio berichtte: "Mijdrecht staat onder wa-
ter" en al was dat nog niet waar, het gevaar van overstroming was niet denkbeeldig. De zoons van A. van Scheppingen brachten in elk geval al een boel tarwe en erwten, want ons huis lag hoger dan het hunne. Toen enige maanden later de capitulatie der Duitsers een feit was geworden, kocht moeder-overster de tarwe en konden wij

gerust een boterham meer eten én weggeven. Koffie en suiker waren zeer moeilijk te verkrijgen, maar we wisten ons te redden. De suikerbieten verschaften ons stroop en de pulp werd in de oven tot 'koffie' gebrand. Toen de bieten op waren dronken we maar water met melk, ook nog lang na de bevrijding. Een groot probleem was het licht. Met bezorgde ogen keken we onze voorraad kaarsen aan en er werd besloten maar geen devotiekaarten meer te verkopen. Een electrisch lichtje brandde vaak in plaats van de Godslamp, om de olie te besparen. Al gauw moest

ning. In het begin gebeurde het vaak dat we overdag geen water kregen maar 's nachts wel. Dan stapte zuster Cleopha uit bed en zette alle kranen open. Als alle bakken volgelopen waren, dook de zuster weer onder de dekens. Zo kon men de hele dag weer water scheppen. Ook met de speruren van de elektriciteit gebeurde het vaak dat er 's nachts stroom was. Dan sprongen de zusters uit bed om de lampen uit te draaien of om te gaan wassen en strijken. Zo streken ze eens van 12 uur 's nachts tot 6 uur in de morgen, met twee tegelijk. Door al die krijgslisten brachten

er besloten worden om slechts één kaars te laten branden onder de H. Missen en twee onder het Lof. Het deed pijn maar het moest om later niet geheel zonder te zitten. We hadden vroeger wel eens waxine-lichtjes gemaakt, nu zou men proberen om zelf kaarsen te fabriceren. En..... 't lukte. De eerste waren wel 30 cm hoog. Een hele prestatie, we kregen er een vrije dag op. Nu werden voortaan alle stompjes en afval zorgvuldig bewaard voor de kaarsenmakerij. En toen ook wij, heel lang na de andere dorpsbewoners, geen elektriciteit meer konden bekomen, konden we ons toch enigszins behelpen met ons eigen kaarsenfabrikaat, hoe gebrekkig het dan ook was. Een nieuwe moeilijkheid werd de watervoorzie-

Luchtfoto van de Rooms-Katholieke bejaardentehuis St. Gerardus Majella en de RK-meisjesschool. Op de voorgrond staat de RK-jongensschool.

we het zo ver, dat we slechts één keer onze kappen met een ouderwets strijkijzer hadden te bewerken en maar een paar keer hebben gewassen zonder stroom. Erger werd het toen het water helemaal wegbleef. Gelukkig hadden we in de school een flinke regenput, die niet gauw leeg werd. Maar we moesten toch zuinig met het water omgaan. Voor het dweilen enz. werd het water uit de Achtervaart geschept. De zusters die met dat werk belast waren, hadden het moeilijk. Weinig brandstof, geen elektriciteit, sjouwen met water en toch altijd op tijd gereed zijn bij meer

werk wegens het huisvesten van évacués en kraamvrouwen. En dit alles bij korte en koude dagen. Ja, het was tobben met de brandstof. Gelukkig was het een zachte winter, maar de oude mensjes in ons bejaardengesticht waren nu eenmaal gevoelig voor de koude. Laat op een avond vernam onze overste dat er door de gemeente bomen zouden worden gerooid om brandstof te verschaffen. En in de maneschijn wandelden twee zusters nog een half uur ver naar Wilnis, om ook een boom te kopen, wat inderdaad gelukte.

Endeze werd ons nog gratis geschonken ook! Nog beter was het toen al weer Van Scheppingen zorgde, dat er een paar dikke kastanjebomen, waarvoor zijn zoons f 1000,—hadden kunnen krijgen, gezaagd en klein gemaakt naar onze binnenplaats werden gesmokkeld, met nog een paar zakken steenkool erbij. Dat is nog eens een weldoener geweest!! Moge O.L. Heer hem hiervoor belonen. Die goede man heeft ons letterlijk bewaard voor honger en koude. Op een andere dag ploeterde weer een zuster door de sneeuw om turf te bekomen. Zo hebben we met zuinig stoken kunnen voorkomen dat de mensen bij ons het al te koud zouden hebben.

De onderduikers

Ook onderduikers hebben we voor een enkele nacht geherbergd in de kelder onder de school. Mijnheer Kooy huisde in de bewaarschool waarvan ook een lokaal was afgestaan voordeluchtbeschermingsdienst. Op 13 september 1944 was het huis van mijnheer Kooy aan de Mijdrechtse Stationsweg door de Duitsers in brand gestoken, (thans is op deze plek een autoverhuurbedrijf gevestigd -red-) Dit als represaillemaatregel omdat de ondergrondse strijdkrachten sabotage hadden gepleegd aan de wegen zodat het vervoer van de Duitse strijdkrachten belemmerd werd. Hij wist uit zijn woning te ontvluchten, hoewel een Duitser hem nog een kogel nazond, die hem bijna raakte. Het riet van de Achtervaart, vlak bij zijn huis, ontrok hem aan het oog van de Duitser. Frans Wiegman was later met de boot op weg van zijn erf aan Bozenhoven naar zijn koeien aan de overkant. Hij hoorde zacht hulpgeroep en toen hij er op afging trof hij daar mijnheer Kooy aan, versholen tussen het riet. Frans Wiegman heeft toen, samen met zijn zoons, mijnheer Kooy voor-

zichtig in zijn boot geholpen en mee naar huis genomen waar dochter Stien de man van schone kleren voorzag. Pastoor Van de Pavert werd door Wiegman op de hoogte gesteld en op een avond werd mijnheer Kooy in een bootje onder het hooi door de Achtervaart op de pastorie afgeleverd, waarna de kapelaan voor hem bij ons onderdak kwam vragen. De heer Kooy was helemaal overstuur. De wijkverpleegster loodste hem in het donker bij ons naar binnen. Door de dag was hij op de pastorie en 's nachts sliep hij in ons huis. Op 12 oktober 1944 werd het licht in de school afgesneden maar in het bejaardengesticht gelukkig nog niet. Dankzij de bemoeiingen van dokter Van den Berg mochten we dat nog een tijd lang houden omdat we in ons huis kraamverpleging hadden voor enige évacués.

De évacués uit Limburg

Op 4 november arriveerden 185 évacués uit Milsbeek, Middelaar, Ottersum en andere plaatsen uit die omgeving. Een oud pastoorke uit Middelaar' en zijn huishoudster waren er ook bij. De pastoor werd opgenomen op de pastorie en de huishoudster kwam bij ons. Wat was dat een treurige stoet! Niet om aan te zien! De boerenkarren met een stuk zeil als dak, die wagens met een witte vlag, die vermoeide mensen gepakt en gezakt, die moeders met een baby in een wollen deken, die oude pastoor, die maar moeilijk uit een huifkar te voorschijn kwam. Zes weken waren die stakkers onderweg geweest. Eerst had men hen Duitsland ingedreven, waar ze bijna alles moesten afgeven en men hen vertelde dat ze 'vergast' zouden worden. De oude pastoor had in het stro geslapen en in Nieder Mörmter in een schuur de H. Mis gelezen op een dorsmachine als altaar en voor kelk en pateen een kop en schotel gebruikt en voor communie een badhanddoek. Deze voorwerpen werden bij ons in de sacristie bewaard en zijn later mee terug gegaan.

Op 8 november 1944 kwamen er 300 évacués voor Wilnis. Allen arriveerden in het parochiehuis tegenover ons gesticht waar ze boterhammen kregen en door de dokters en verpleegsters onderzocht werden. Op 12 november, de verjaardag van pastoor Van de Pavert, ontving de oude geëvacueerde pastoor Veugelaars verlof om elke

dag in onze kapel de H. Mis te lezen. Op 15 november kwamen er opnieuw 200 évacués voor Mijdrecht. Bij ons brachten ze een oud mannetje waar ze geen raad mee wisten en een paar dagen later nog twee zieke vrouwtjes en nog enige herstellenden zodat wij er 7 évacués voor vast hadden. Een bewaarschoollokaal werd tot kraamkamer ingericht. Eens lagen er 4 moeders tegelijk. In het geheel zijn er 17 baby's bij ons geboren. Dat bracht heel wat werk mee, vooral voor zuster Walburgia, die als wijkverpleegster het toch al zo druk had. Deze gebeurtenissen brachten ook nog bijzondere moeilijkheden met zich mee. Vooral als het 's nachts voorviel, wat heel vaak het geval was. Dan werd er aan de voordeur gebeld, zuster Walburgia vlug het bed uit om alles klaar te maken, en dat 'alles' was het moeilijkst in de winter als er zo zuinig mogelijk met de brandstof moest worden omgegaan. Er moest toch warm water zijn en een flinke lamp, ook al viel de bevalling juist in een speruur waarbij niemand op straat mocht. Met een kaarsje door tochtige gangen lopen op zoek naar beter licht valt heus niet mee. Een keer is het aan onze flinke verpleegster te danken geweest dat het kleintje nog levend geboren werd volgens getuigenis van de dokter. Verder kwam er nog heel wat kijken. Het was een noodtoestand: de babykleertjes, de luiers, wat een zorgen! Eerst om alles bij elkaar te krijgen en daarna de was. Met en zonder zeep. De moeders waren dan ook allen even dankbaar en vol lof over de goede verzorging van moeder en kind. Zuster Joanni de Deo was een echt bezorgde moeder voor de kleintjes en leverde ze na een dag of 10, 12 als flinke gezonde baby's af. Op 22 november 1944 werd er 's avonds om 9 uur nog aan het raam van de refter getikt. Men kwam vragen of er 8 jongens in de schoolkelder mochten slapen. Men vreesde een razzia van de Duitsers die de jongens wilden wegvoeren om in Duitsland of elders te werken. Het werd natuurlijk graag toegestaan. Op 6 december 1944 bracht St. Nicolaas ons een volle mand brood en vlees. Op 8 december telde ons gesticht 60 inwoners en op 21 en 22 december kwamen er weer 250 évacués. Dat bracht veel werk voor onze verpleegsters mee omdat niet alle nieuwgekomenen even zindelijk waren en onder luizen zaten of aan scabies leden. Voor de oorlogsslachtoffers werden kleren bijeengebracht die de verpleegster kon

bewaren en uitdelen. Het waren gedragen kleren waaraan hier en daar nog gerepareerd moest worden. Het vorderde heel wat kostbare uren van onze naaizuster. Ook juffrouw Kandelaar heeft zich zeer verdienstelijk gemaakt door voor die arme stakkers te naaien.

Kerstmis 1944

Op kerstmorgen hadden we om 4.30 uur de nachtmis in onze eigen kapel met een preek van onze geëvacueerde pastoor, die ondanks dat hij zich ziek voelde, toch nog een opwekkend woord wilde spreken. Diezelfde dag nog werd hij bij ons in een stoel binnengedragen om op een rustige, verwarmde kamer weer wat op te knappen. Maar op de 2e kerstdag overleed de beminde pastoor vrij plotseling onder het toedienen van het H. Oliesel, in het bijzijn van onze pastoor Van de Pavert, kapelaan, zusters en zijn oprecht bedroefde huishoudster, die 35 jaar bij hem gewoond had. Zijn stoffelijk overschot werd in de spreekkamer opgebaard en bij de plechtige begrafenis sprak kapelaan Driessen,² die later zijn opvolger werd, een indrukwekkende lijkrede uit. Een paar dagen later mochten pastoor Van de Laer³ en kapelaan Driessen, beiden uit Ottersum geëvacueerd en bij notaris Van de Heijden gehuisvest, bij ons de mis komen lezen. Ze waren bij ons altijd welkom en werden dan stilletjes goed gedaan, om hun évacuatie-leed wat te verzachten. Onze wijkzuster moest ondervinden, dat er in oorlogstijd veel gestolen werd. Binnen een week tijd werden er twee fietsen van haar gegapt, met weegschaal en instrumenten erbij. Bij een paar welgezinden werd een collecte gehouden en onze pastoor vulde het tekort, dat f 260 gulden bedroeg, aan. Voor f 460 gulden kon een tweedehands fiets gekocht worden. Van het illegale blad 'Luistervink' vernamen we het oorlogsnieuws. Soms ook bracht de wijkverpleegster enige opgevangen berichten mee, waarnaar dan aan tafel gespannen geluisterd werd. Vooral waren we benieuwd naar Brabant en zeer blij als we weer de bevrijding vernamen van een plaats waar we een succursaal huis of familie hadden. Zo hoorden we op een zaterdag ook dat er in Schijndel hard gevochten werd. Wat waren we benieuwd hoe het daar zou aflopen! Gelukkig, kort nadat we dit vernamen, kwam de bevrijding

voor Schijndel, ofschoon er vijf volle weken heftig gestreden was. Wisten we nu maar hoe het er daar uitzag. Maar op dat bericht moesten we nog lang wachten. Een keer verblijdde de radio ons met het verheugende nieuwtje: "De zusters van Schijndel verkeren in goede welstand". We probeerden een brief er heen te smokkelen maar die kwam terug. Ten laatste gelukte het over het Rode-Kruis na veel vergeefse moeite. Nieuwjaar 1945 miste veel van zijn gewone aantrekkelijkheid. Geen brief van het moederhuis, geen brieven van de familie, geen almanak van de congregatie..... Hoelang zouden we er op moeten wachten?

Bevrijd

Een paar maanden later begon men hier de polders onder water te zetten. We werden bang dat we geïsoleerd zouden worden. Het oosten van het land werd bevrijd. Wij zouden door de Duitsers ingesloten en uitgehongerd worden. Het werd een bange tijd. Toen werd er een hele

Aftocht van het Duitse leger op de Uitweg richting Vinkeveen

week niet gevochten. We kregen weer hoop. Er werden door geallieerde vliegtuigen voedselpakketten uitgeworpen, auto's met voedsel uit Brabant zouden komen en op de avond van de 4e mei, na het avondgebed zei zuster Assistante, die juist van de bel terugkeerde: "Duitsland heeft gecapituleerd!" We waren dus vrij!... Moederoverste begon het Te Deum, dat met grote geestdrift en dankbaarheid door ons allen werd gebeden. De volgende dag waren we allen in feest-

stemming. De Nederlandse vlaggen kwamen weer voor de dag en de oranje-speldjes werden opgestoken.'s Anderendaags, onze afzonderingszondag, konden we Onze Lieve Heer niet genoeg danken voor de bevrijding. We mochten ons uiten aan tafel en in het avonduurtje. Toch waren de zorgen nog niet geheel verdwenen. Alweer door bemiddeling van A. van Scheppingen ontvingen wij 40 zakken haver, te veel voor een huishouden van 60 personen en daarom werden ze overgedragen aan onze pastoor, die er vlug havermout van maken liet. Op 11 mei was onze overste nog om 12 uur op om de kostelijke vracht in ontvangst te nemen. Want op de pastorie waren ze niet veilig. Er waren immers al eens 10 zakken in beslag genomen. Henk Bots, die ze vervoerde, heeft er twee dagen voor moeten 'zitten'.

Maar daar is het bij gebleven en in Mijdrecht en Wilnis zijn er heel wat huishoudens gelukkig mee gemaakt. Op 12 en 13 mei trokken er langs ons gesticht duizenden paarden, gespannen voor allerlei soort wagens, waarop de Duitse soldaten een armzalig figuur sloegen. Ze hadden al hun fierheid en brutoheid verloren. Zwijgend menden zij hun paarden, die het geroofde goed kwamen terug brengen. 14 Mei werden de eerste pakken levensmiddelen ontvangen: 90 pond vlees, bestaande uit worst, spek en gehakt in blik, 90 pond biscuits, 30 plakken chocolade. Men vertelde ook dat er briefkaarten verzonden konden worden. Alle zusters zonden er natuurlijk een naar familie en bekenden. De brief voor het moederhuis was meegegeven aan kapelaan Driessen, die op 6 mei al naar huis was gefietst. Met de levensmiddelen ging het steeds beter. Op 17 mei kregen we nieuwe pakketten en Brabants vet, weer biscuits met suiker en chocolade. Op 19 mei kwam er nog een pakket met biscuits en vlees. Drie pakketten dus in één week! Op 18 mei vierde onze geëvacueerde pastoor Van de Laar zijn verjaardag en hij kreeg een albe met superplie (liturgische misgewaden,-red-) cadeau, die de zusters in haar recreatietijd gemaakt hadden van haar laatste stukje linnen, gaas en garen. Op 19 mei de eerste post uit Brabant! Dat gaf recreatie, al was het ook op zaterdag. Dorus Roeleveld, die hier commandant was van de Binnenlandse Strijdkrachten, had een bezoek gebracht aan zuster Aloysia te Tilburg en zo ontvingen we de eerste

brieven en hectograven over de verwoesting van Schijndel en Wijbosch. Die dag hebben we ook een kaart geschreven naar al onze huizen en ze meegegeven aan een Canadees militair, die naar Brabant ging. Op 22 mei kon eindelijk weer de tweeklassige bewaarschool beginnen. Juist op tijd, want er werd een protestantse Fröbelschool opgericht en de katholieke kleuters wilden er al heen. Het eerste bericht uit Schijndel bereikte ons op 23 mei, geschreven op 13 mei. Diezelfde week neemt H. Blok een dikke brief van ons mee naar het moederhuis. Op 27 mei een brief uit Schijndel met het verblijdende bericht dat we allen naar Schijndel mogen komen. Een hoera voor het hoofdbestuur!

De langverwachte hectograaf (toestel voor het maken van afdrukken -red.-) uit het moederhuis ontvangen wij per post op 28 mei. Nu zal dus onze belangstellende nieuwsgierigheid bevredigd worden. 30 Mei. Geen H. Mis meer in onze kapel van de geëvacueerde priesters. Pastoor Van de Laer³ is weer naar zijn geliefd Ottersum vertrokken. Om 12 uur in de nacht gingen de lampen weer aan. We hadden weer stroom. De évacués vertrekken ook weer de een na de ander. Wij keren langzaam terug naar het gewone leven. Het leven van voor de oorlog, met een dankbaar hart jegens de goede God, die ons spaarde en alles liet behouden.

Voetnoten:

7. *De 'pastoor van Middelaar' was Franciscus Leonardus Hubertus Veugelers, geboren in 1878 en sinds 1926 pastoor te Middelaar. Hij was in 1944 dus 66 jaar oud. De vraag is of hij wel een 'oudpastoorke' was. Hij overleed op 25 december te Mijdrecht en werd daar voorlopig begraven. In 1949 zijn zijn stoffelijke resten bijgezet in het priestergraf te Middelaar.*
2. *In 1944 was kapelaan Theodorus W.J. Driessen. (*1911) nog steeds in functie als kapelaan van Ottersum en als zodanig evacueerde hij mee. Hij is op 28 juli 1945 door de bisschop benoemd als bouwpastoor te Middelaar, waar in 1948 de nieuwe kerk werd gebouwd op de resten van het totaal verwoeste oude gebouw.*
3. *Louis P. van Laer (*1880) was van 1929 tot 1956 pastoor van Ottersum. Hij bouwde erin 1931 de nieuwe kerk van Ottersum en restaureerde ze na de oorlogshandelingen in 1944/1945.*

O P R O E P

Door de heer A.C. Turkenburg uit Vinkeveen zijn een aantal jaargangen van plaatselijke periodieken aan de vereniging geschonken. Het bestuur heeft deze schenking in dank aanvaard. Het betreft o.a. 'De Dorpsstem' van augustus 1963 tot en met december 1965. Deze periodieken zijn voor een ieder te raadplegen in het gemeente-archief. Het is bekend dat slechts weinig kranten zijn bewaard. Eerst in de zeventiger jaren zijn verzamelingen van kranteknipsels aangelegd. Deze bevatten echter slechts beperkte informatie. Advertenties en familieannonces ontbreken daarin geheel. Regelmatig bereiken ons en ook het gemeente-archief verzoeken om inzage van oude jaargangen van plaatselijk verschijnende bladen. Het gaat dan veelal om zaken betreffende familieaangelegenheden maar ook naar andere onderwerpen wordt navraag gedaan. Helaas moet vrijwel steeds 'neen' worden verkocht. In de plaatselijke pers wordt een deel van de streekhistorie vastgelegd en het zou jammer zijn als dit verloren gaat. Ik doe daarom een beroep op onze leden om edities van oude plaatselijke bladen niet weg te doen maar aan de vereniging aan te bieden ook al is het slechts één enkel exemplaar. Anderen kunnen er van profiteren.

De voorzitter.

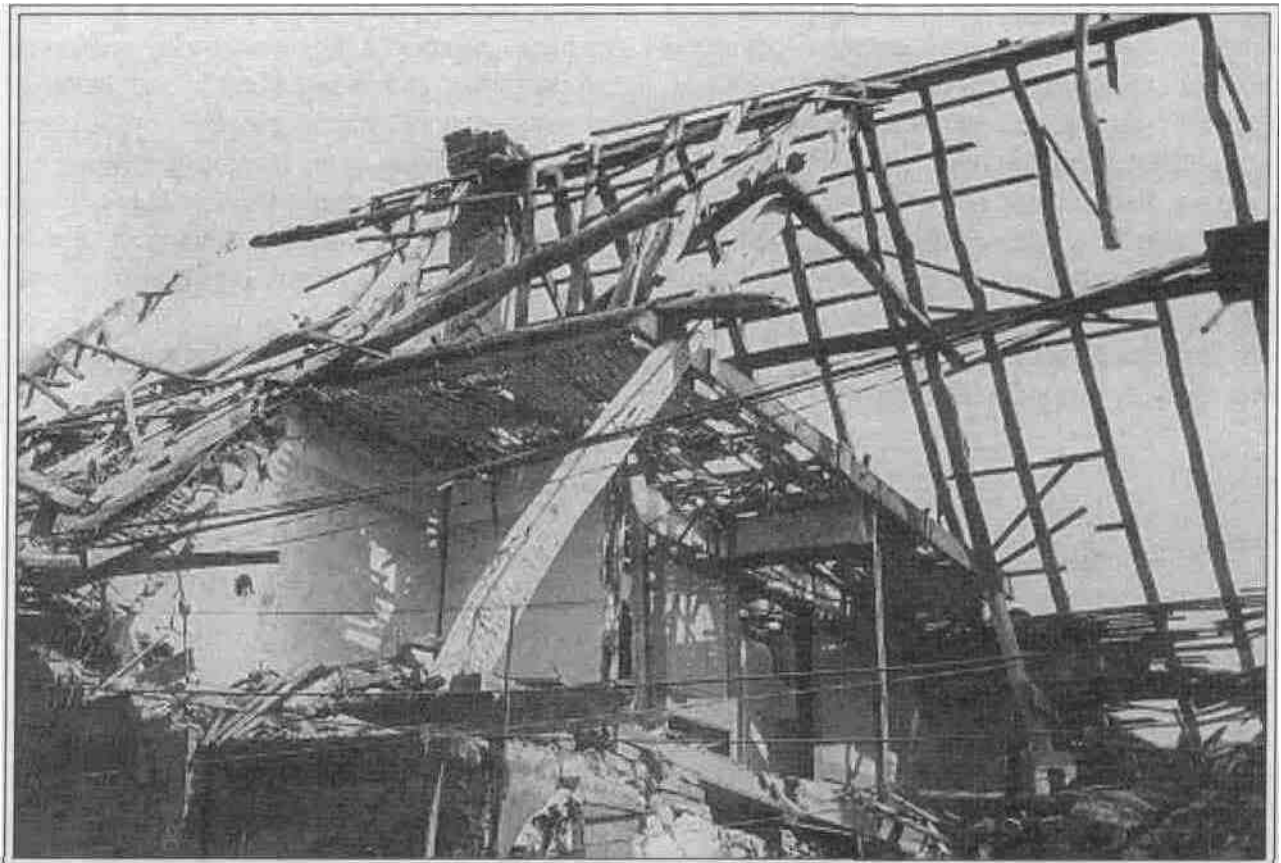
De verdwenen Wilnissse dokter

door Fred de Wit

Het voorgaande artikel eindigt met de zin dat men in het tehuis Gerardus Majella langzaam terugkeerde naar het gewone leven van voor de oorlog. Maar hoe verging het de évacués? Zij moesten weer een lange weg afleggen om naar hun haardsteden terug te keren. Hoe zouden hun huizen en hun bezittingen eruitzien? Op de terugweg was dit voor velen de grote vraag. Zij hadden de nodige verwoestingen onderweg gezien en waren op het ergste voorbereid. Maar dat het zo erg was, hadden zij niet verwacht.

Kerken, winkels, openbare gebouwen en eigen huizen waren verwoest en geplunderd. Eerst door de Duitsers, die het meubilair uit de huizen leegroofden en dit aan de getroffen en gaven die alles hadden verloren bij de Engelse en Amerikaanse bombardementen in het Ruhrgebied. Zij deden voorkomen of dit door de Nederlanders uit medelijden aan de Duitsers was geschonken en noemden dit: 'Liebesgaben aus Holland'. Maar dit was nog niet alles. Toen Noord-Limburg door de geallieerden was bevrijd, gedroegen de bevrijders zich vaak niet veel beter. De bevolking was

geëvacueerd en zij konden dus hun gang gaan. Wat zij nodig hadden en de Duitsers hadden laten staan, gebruikten zij voor zichzelf of verkochten het in Brabant aan mensen die ook getroffen waren en er veel geld voor gaven. Veel werd ook moedwillig vernield. In een sanatorium vond men de röntgenapparatuur nog intact. Twee dagen later was deze vernield. Klachten bij de Britse commandant leverden weinig of niets op. De mensen die hun huis nog gedeeltelijk bewoonbaar vonden, konden er niet in omdat in hun tuinen landmijnen waren gelegd. Kasten open ma-

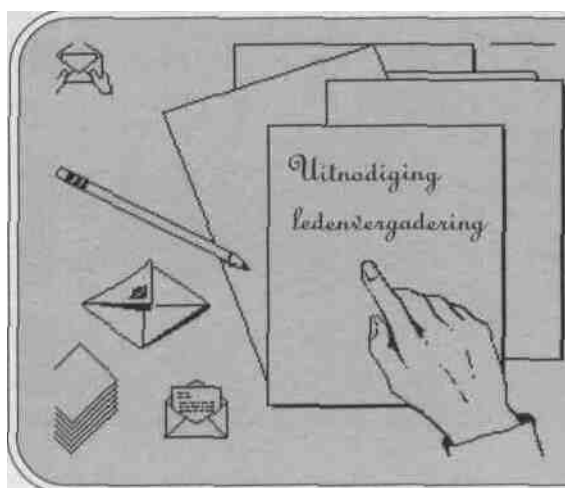

Restant van een boerderij op de Milsbeek.

ken was gevaarlijk want een booby-trap kon ontploffen. Het gebeurde zelfs dat, wanneer men zijn eigen huis met veel kunst en vliegwerk weer gedeeltelijk bewoonbaar had gemaakt, de overheidsinstanties dit kwamen vorderen en de bewoners weer elders hun onderdak moesten zoeken. De mensen hadden letterlijk niets meer. Hun ervaringen drongen ook door in Mijdrecht, Wilnis en Kockengen die de gemeente Ottersum adopteerden. Huisraad, kleding en bouwmaterialen werden hier ingezameld om de ergste nood te ledigen. In 1995 heeft de afdeling Voorlichting van de Gemeente Gennep een boek uitgegeven, getiteld. Gemeente Gennep in de Wereldbrand. Het boek, geschreven door W.S. van Dinter, bevat maar liefst 256 bladzijden en is rijkelijk voorzien van foto's. Uitvoerig wordt in dit boek aandacht besteed aan de gebeurtenissen gedurende het laatste oorlogsjaar en de eerste maanden na de bevrijding. Hierin vertelt de in Wilnis geëvacueerde Milsbeekse moeder M.P. v. D. haar verhaal: "Ik zie het léktries huuske nog vóór me. Daar werd die jongen door de Duitsers doodgeschoten. Aan de bomen en elektriciteitspalen kwam toen de bekendmaking te hangen: wie na 20.00 uur buiten is wordt onmiddellijk 'erschossen'". Daags daarna, 25 april 1945, was het zo ver. De barenswéeën begonnen. Piet moest de dokter halen. Maar het was tien uur 's avonds: Sperrzeit. Ik zag hem met doodsangst vertrekken; die zie ik niet levend terug! Het was drie kwartier fietsen naar het doktershuis, door de polder, over bruggetjes en sloten, in het hartstikke donker. Hij belde aan bij de dokter, die vanuit het slaapkamerraam naar beneden riep dat de assistent eraan kwam. Even later ging de achterdeur open; daar stond de dokter met zijn tas. "Wilt

u voorop fietsen, u weet de weg", zei de dokter. Met het klamme zweet van spanning op zijn gezicht (komen we nog op tijd?) fietste Piet aan de kop. Na ruim een half uur - in de polder bleef het rustig - kwamen ze bij de boerderij waar ik lag. Daar moeten ze over het erf. Piet zegt tegen de dokter: "Hier hebben ze een grote hond, maar die ligt vast. Hij kent mij, maar u niet. Volg me maar." Piet opent het hek en springt dan weer op de fiets; de dokter met zijn beugeltas volgt. Ineens een dreigend geblaf en gegrom vlak naast hun benen. De dokter valt van schrik van zijn fiets. Gelukkig de goede kant op. Samen zoeken ze, terwijl Piet de hond kalmerend toespreekt, op de tast naar de tas... Tegen half één ziet een kraamvrouw in erge barenswéeën haar man met de dokter onder de modder binnenkomen. Om half drie 's nachts is het kindje er. Maar de dokter is sceptisch. "Ik weet niet, of-ie 't haalt. De moeder is oké, maar de baby...." Dan heeft de dokter een vraag: "Kan ik vannacht hier blijven slapen? Ik durf niet langs die hond op dat erf." De boer komt erbij. "Natuurlijk kan dat", zegt de man, "als de veearts een kalf komt halen, blijft hij ook wel eens slapen." Aldus gebeurt, 's Morgens na achten vertrok de dokter, maar om half elf was hij weer terug om moeder en kind nog eens te onderzoeken. Hij schat de levenskansen van de kleine Jan iets gunstiger in; van de moeder niets dan goed. Wanneer hij weer opstapt zegt hij: "Nou moedertje, als u weer op bent, is het vrede". De jonge moeder kijkt hem ongelovig aan. Na die tien kraamdagen is het vrede. En de assistent-dokter in Wilnis bleek verdwenen. Ondergedoken geweest?

De Milsbeekse moeder heeft hem nooit meer gezien.....

Op woensdag 12 november houdt de historische vereniging 'De Proosdijlanden' haar halfjaarlijkse ledenvergadering. Een uitnodiging is bijgesloten.

Waar stond de eerste Katholieke kerk van De Hoef ?

door Hein Röling

In 1982 verscheen er ter gelegenheid van het 200-jarig bestaan van de Rooms-katholieke parochie te Uithoorn een boek van de hand van drs. P. J. J. M. van Wees '200jaar Parochie St Jan Uithoorn¹'. Daarin wordt de geschiedenis van de kerk, de pastoors, het kerkelijke leven, de zorg voor de armen, de verenigingen enz... behandeld.

Er wordt ook ingegaan op de geschiedenis van voor 1782, toen de kerk in het buurtschap De Hoef stond. Voor de reformatie kerkten de inwoners van De Hoef, Uithoorn en de Vinkenbuurt in de oude kerk van Thamen. Deze lag ongeveer 250 meter ten westen van de kruising Bovenkerkerdijk - Hollandsedijk. Na de reformatie werd de kerk van Thamen door de nieuwe religie gebruikt en gingen de katholieken ondergronds en kwamen bijeen "aen De Hoef". Een afgelegen en alleen via het water en een smaljaagpad bereikbare plaats. De eerste aanwijzing van een kerkelijke bijeenkomst daar dateert van 1647, als de predikant van Mijdrecht op de Classisvergadering in Utrecht klaagt dat "door een seeckere paep alle Sondag dienst gedaen wert". Het werd al snel een zogenaamde statie, een soort parochiekerk. De plaats waar deze kerk gestaan heeft was volgens de volksmond ter plaatse, in het zogenaamde Kerkerak. Een recht stuk vaarwater dat van de Kerkvaart naar De Hoef loopt. Jan Verhaar, geboren in De Hoef in 1896, is daar van 1935 tot 1968 kerkmeester. Hij heeft in 1971 in een uitvoerig verslag - wat hij een soort testament noemt - de geschiedenis van de huidige kerk beschreven. Hij vermeldt dat een oom van zijn vader (Antonius Verhaar, geboren 20-07-1863) altijd vertelde dat de kerk gestaan had op het land van Cor de Jong vlak bij de brug over de Amstel. Hij werd niet zo erg geloofd "we lieten hem wat aanteuten" schrijft Jan Verhaar. Hij vermeldt verder dat in 1912 bij de aanleg van de spoorbaan en het station de restanten (hij spreekt van heipalen, koppingen en gewelven) van de kerk tevoorschijn kwamen. We moeten dit wel met een korreltje zout nemen. Het zeer waarschijnlijk houten kerkje van voor 1782 zal in de zachte en venige grond na 150 jaar be-

slist niet zo veel sporen hebben nagelaten. In het bovengenoemde boek gaat Van Wees uitvoerig in op de plaats waar de kerk gestaan heeft. Het Kerkerak valt volgens Van Wees af, want dat rechte stuk water loopt naar de Kerkvaart en daar komt de naam dan vandaan. Volgens zijn stelling stond de kerk op de plaats waar zich nu de werkplaats van timmerbedrijf Gebroeders Koeleman bevindt, Kade 27, aanvankelijk gemeente Zevenhoven, nu gemeente Liemeer. Hij baseerde zich onder andere op het verhaal van Agatha Janmaat die dan 86 jaar is en altijd in De Hoef gewoond heeft. Ze verteld dat haar overgrootvader Jan Janmaat woonde op Kade 29. Van Wees moet ook de akte hebben ingezien van 2 november 1784 waarin we lezen:

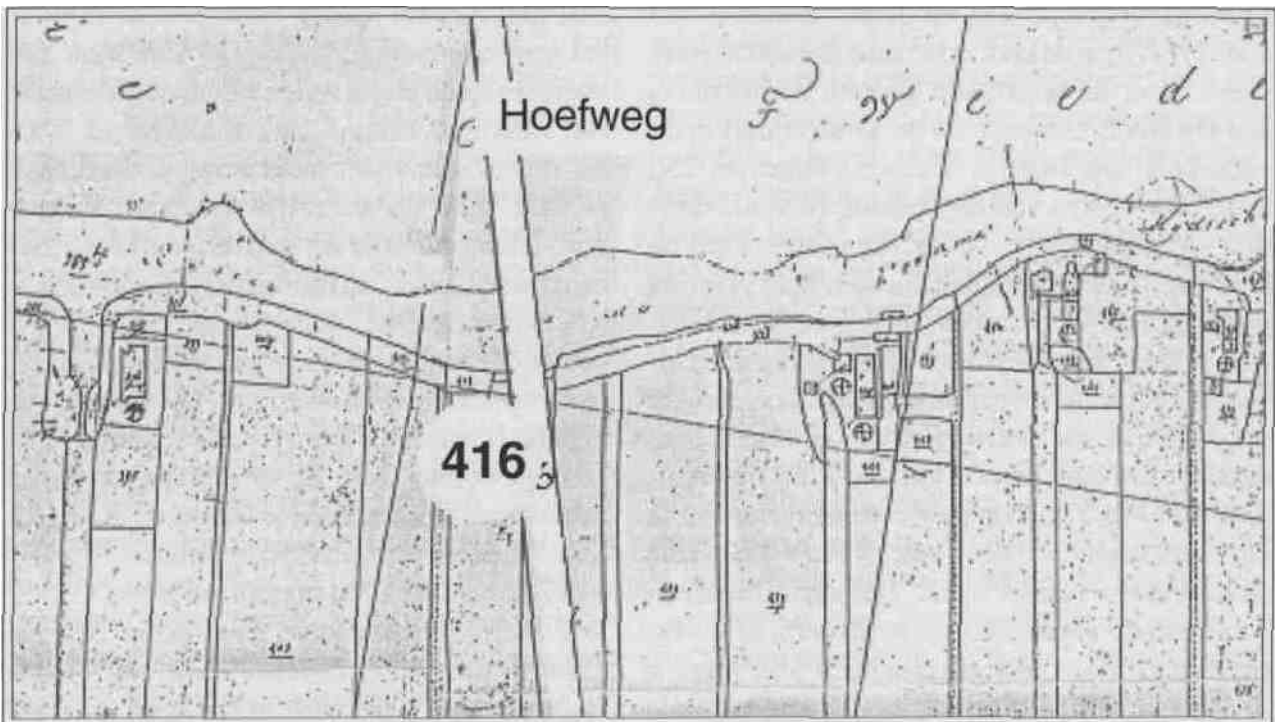
Wij Harman Huijsinga Van Vliet, Schout, Comelis van Dijken Hendrik Muilwijk, Scheepenen van den Uijthoorn, doen cond dat voor ons compareerde Marten van Burik, Cors Oudshoorn, Arie Blom en Jan Com. Kruijpsheer, als gezamentlijke Armmeesteren zoo der Onroomsche als Roomsgezinde Armen van Blokland Uijthoorns Gerecht, dewelke ver-

De kerkschuit uit De Hoef (ca. 1920).

klaarde naar voorgaande verkregen premissie en consent van Schout en Scheepenen dezes Gerechts inpublieque veijling te hebben verkogt en de mits dien te cederen transporter en de in vollen en vrijen eijendom over te geeven aan en de ten behoeve Cornelis Jan Maat de Jonge, Een boerewoning bestaande in Huijzinge, Hooyberge en schuur met zodanige goed toegemaakte Weij-Hooij of Veenland, als dijk. Gemelde woning thans door Cornellis Fonteijn in huure gebruikt werd, gelegen onder 't Gerecht van den Uijthoorn in de Polder van Blokland bij het Hoefse Sluijsje². Achtereenvolgens worden

gewerkt. Voor ons is van belang Gemeente Mijdrecht, Sectie D genaamd Blokland, Tweede blad. Opgemeten door A. Slits landmeter van de eerste klasse. De perceelnummers worden in volgorde van nummers op lijsten gezet. Dit zijn de Oorspronkelijke Aanwijzende tafels, waarop gegevens over oppervlakte, eigenaar, soort land, soms woonplaats en beroep eigenaar vermeld worden. De maten worden nu niet meer in morgen, roeden en voeten³ genoteerd, maar in hectaren, aren en centiaren zoals we het nu nog kennen. Als we nu de gegevens van de koopacte van 1784, het minuutplan en de aanwijzende tafel

Gedeelte van de kadastertekening van 1832, gemeente Mijdrecht, sectie D, tweede blad. Rechts van de ingetekende Hoefwegde boerderijen van van de Hulst, de Jong en Blommensteijn. Links het sluisje Boots. Op perceel 416 vinden we nu de vleeshal van Wouters.

dan de percelen genoemd die bij de boerderij horen, met afmeting en belending. Zo wordt ook vermeld "item een weer of kamp, groot een morgen vierhondert roeden achter de roomsche-oude-kerkwerf strekkende westwaarts op tot de weetering". Als in 1832 in Nederland het kadaster officieel wordt ingevoerd - om een rechtvaardige heffing van de grondbelasting mogelijk te maken - is er in de jaren daarvoor (1828 - 1830) een meting voorafgegaan. Het land wordt opgemeten en in minuutplannen (een soort tekening) op een schaal van 1:2500 ingetekend en van een nummer voorzien. De gemeente werd in secties verdeeld en die werden op meerdere bladen uit-

naast elkaar leggen en vergelijken, dan blijkt de oude roomse kerkwerf in het kadaster nummer 416 te hebben. Het perceel was op dat moment (1830) eigendom van Jan Verhaar, geboren Hazerswoude 1791, aanvankelijk boerenknecht, later bouwman (1832). Hij was op 6 april 1823 in de Rooms Katholieke kerk in Uithoorn getrouwd met Ariaantje Janmaat, na haar overlijden op 23 maart 1831, hertrouwd hij met Alletta van Lankeren. Hij is ook de overgrootvader van Jan Verhaar, die in 1971 zijn verhaal over de kerk van De Hoef op papier zet. Het is dus inderdaad het perceel naast de boerderij van de familie de Jong. Overigens is deze boerderij pas later ge-

bouwd, de grond was in 1830 nog eigendom van Gijsbert Janmaat. In de jaren 1912-1914 wordt over dit land de spoorlijn Uithoorn-Alphen aan den Rijn aangelegd en het -niet meer bestaande- station gebouwd. Nu kunnen we daar de weg naar Zevenhoven/Nieuwveen vinden. We kunnen nu ook beter begrijpen dat de kerkschuit, die tot 1921 van De Hoef naar Uithoorn vaarde, bij Van Kempen (later Kandelaar, nu Van der Hulst) lag afgemeerd. Men was vóór 1782 al gewend om op die plek ter kerke te gaan. Als we de kaart van De Hoef bekijken en vooral letten op de loop van de Amstel, dan zien de passagiers van de kerkschuit, die vanuit Uithoorn komen, als ze bij de Kerkvaartbrug zijn een recht stuk vaarwater (rak) voor zich en aan het eind daarvan staat dan het kerkje waarheen ze onderweg zijn. De bena-

ming Kerkerak -waarvan Van Wees zelf schrijft dat die naam al in 1771 gebruikt werd- kan zeker wel op dat kerkje betrekking hebben. Dat Van Wees de plaats niet juist traceerde heeft onder andere te maken dat er naast de scheepsmakerij van Koeleman -nu timmerwerkplaats- ook een sluis of verlaat heeft gelegen, namelijk 'De Groene Jonker', die lag aan het eind van de vaarweg vaa Zevenhoven naar de Amstel. Voorts was het zijn informante Agatha Janmaat niet bekend dat haar overgrootvader aanvankelijk scheepsmaker was en vlak bij de huidige brug (op no. 37) woonde en na zijn tweede huwelijk naar de boerderij van zijn vrouw (Antje van Tol) in Leimuiden vertrekt en dat diens zoon Hendrikus de boerderij pas in 1850 koopt en terugkeert naar De Hoef.

Voetnoten:

¹ Het boek van drs. Van Wees "100 jaar Parochie St. Jan" is verkrijgbaar a f 70,- bij Hein Reling. Voor dezelfde prijs is bij hem verkrijgbaar 'Mensenwerk rond de kerk' een bundel schetsen in 1993 verschenen ter gelegenheid van het 125-jarig bestaan van het R. K. kerkgebouw in Uithoorn

² Het brede vaarwater vanaf het Hoefsche sluisje richting Nieuwveen vinden we op oude kaarten vermeld als Liemeersche Vaart. Het sluisje heeft na de droogmaking van de Zevenhovense Polder in 1812 zijn functie verloren en is daarna gedempt. De familie Leygraaffwoont al jaren vrijwel boven de oude sluisolk

³ 1 RL roede {roe} = 3,767 meter
1 RL voet = 0,314 meter
1 RL duim = 0.0262 meter

dus 1 RL roede = 12 RL voeten = 144 RL duimen. RL staat voor Rijn Landse. In andere streken van ons land kende men andere roeden en die verschilde ook van

lengte.

1 hectare (bunder) = 10.000 vierkante meter
1 centiare = 100 vierkante meter
1 are = 1 vierkante meter
1 ha = 704 RL roeden
1 RL morgen = 600 RL roeden
1 RL morgen = 8514 vierkante meter
1 RL roede = 14,19 vierkante meter

In de namen van sommige percelen land komen de oude maten nog steeds voor, bijvoorbeeld 'de drie morgen', 'de vijf hondjes' (vijfhonderd roeden), 'de duizend roe' enz.

Bronnen:

Rijksarchief Haarlem
Parochiearchief R.K.-kerk Uithoorn en De Hoef
Drs. P.J.J.M. van Wees: 200 jaar Parochie St. Jan Gemeentearchief De Ronde Venen
Verzameling Historische Vereniging 'De Proosdijlanden'
Zevenhoven het dorp dat bleef, Historische kring Zevenhoven

Voorouders in beeld

Juist voor het ter perse gaan van dit blad lezen we dat er door Teleac en het Centraal Bureau voor Genealogie een cursus 'Genealogie' is ontwikkeld. De cursus wordt uitgezonden op Nederland 2 vanaf 2 november tot 7 december op zondagavond van 18.05 tot 18.30 uur. Aan de orde komen: de eerste stappen, primaire bronnen, namen, eigendom, onroerend goed, familiewapens, verhuizen, beroep en bedrijf, kerk en geloof, onderwijs, sociale zorg rechtspraak enz. Bij de cursus is een rijk geïllustreerd boek verschenen: 'Voorouders in beeld' Stamboom en familiegeschiedenis. Het boek bevat 256 pagina's en kost f 59,— (vrienden van het C.B. betalen f 49,—). Bij dit boek hoort een gratis CD-rom met daarop ruim 300 voorbeelden van bronnen zoals die in verschillende archieven aanwezig zijn.

U kunt het boek telefonisch bestellen: 070 3150510.

Pauselijke Zouaven;

jongemannen uit Mijdrecht en Wilnis in dienst van de paus

door J.M. Klijn

In de periode van 1860 tot 1870 trokken jongemannen uit Europa en overige delen van de wereld naar Rome om de paus bij te staan in de verdediging van de Pauselijke Staat tegen de Italiaanse revolutionairen en vrijheidsstrijders. Nederland leverde veruit de meeste van deze zouaven, zoals de leden het pauselijke vrijwilligersleger genoemd werden; ruim 3.000 in getal. Ook uit Mijdrecht, Wilnis en Vinkeveen namen jongemannen dienst, in totaal vijftientig. Wat bewoog hen om huis en haard te verlaten om te strijden voor een ideaal?

Voorgeschiedenis

De paus voerde gedurende lange tijd het wereldlijke gezag over aanzienlijke grondgebieden in Frankrijk en Italië. De basis hiervoor vormde de door paus Stefanus II in 756 van Pepijn de Korte verkregen gebieden, de zgn. *donatio pippini*, als tegenprestatie voor zijn zalving als koning. Zij omvatten de provincies Romagna, de Marken, ūmbrië en Latium met de tegenwoordige hoofdstad van Italië Rome.

In 1846 wordt de 54-jarige Giovanni Maria Mastai-Ferretti gekozen tot paus. Het pontificaat van Pius IX, zoals hij zich noemde, zou langer duren dan dat van enig ander paus, namelijk tweeëndertig jaren. Pius IX wordt omschreven als een beminnelijk en hartelijk man, zeker in vergelijking met zijn voorgangers, en deze eigenschappen maakten hem al snel populair bij het volk. Daarentegen was hij impulsief en onevenwichtig in zijn handelen en theologisch niet sterk onderlegd, waardoor hij zowel als wereldlijk en kerkelijk leider geen bijzonder sterke persoonlijkheid was'.

Pius IX werd echter verkozen in een roerige tijd, waarin strijd gevoerd werd voor een verenigd en zelfstandig Italië.

Op 24 maart 1861 werd het koninkrijk Italië uitgeroepen met de Piemonteze koning Victor Emanuel II aan het hoofd. Met hulp van de grote nationalistische leider Giuseppe Garibaldi (1807 - 1882) heeft hij zijn rijk tot bijna geheel Italië weten uit te breiden, echter uitgezonderd Rome en het omliggende gebied, het zgn. *'Patrimonium Petri'* dat met hulp van Franse troepen nog steeds in bezit was van de paus. Op 15 september 1864

Paus Pius IX regeerde vanaf zijn verkiezing tot paus in 1846 tot aan de val van Rome in 1870 over de Pauselijke Staat.

verplichtte de Franse keizer Napoleon III zich echter tegenover de Italiaanse regering om zijn troepen binnen twee jaar terug te trekken uit het *Patrimonium Petri*.

Vanaf 1860 had zich echter ook een pauselijk vrijwilligersleger gevormd. Aanvankelijk waren deze vrijwilligers voornamelijk afkomstig uit de Franse adel en uit België. Uit België kwamen door de actieve werving die daar plaatsvond, voornamelijk eenvoudige jongens, niet zelden analfabeet, voorbestemd tot gewoon soldaat. Aanvankelijk droeg dit leger de naam *'compag-*

nie des tirailleurs franco-belges'; echter door hun kleding, gebaseerd op de dracht van een Algerijnse Kabylenstam bekend als Zouaven, werd dit leger later omgedoopt in *'Zouaves Pontificaux'*. De karakteristieke kleding bestond uit een blauwgrijze lakense pofbroek, rode gordel, blauwgrijs vest en bolero-achtig jasje met dofrode tressen.

Zouaven uit Nederland

In 1864 kwam ook de vrijwilligersstroom uit Nederland op gang. Een centrale rol in de werving van Nederlandse zouaven speelden pastoor Hellemons in Oudenbosch en pater De Kruijff in Amsterdam. Oudenbosch, de plaats waar zich nu het in 1947 ingerichte zouavenmuseum bevindt, werd hierbij het centrum vanwaar de jongens verder doorreisden naar Rome. Andere verzamelcentra waren Tilburg en Maastricht.

Het enthousiasme in Nederland om gehoor te geven aan de oproep van de paus ('de zaak van de paus is een zaak van God') was groot. Van de in totaal

11.036 geregistreerde zouaven waren er 3181 afkomstig uit Nederland; België leverde in totaal 1634 zouaven. Het Nederlandse enthousiasme kan verklaard worden uit de opbloei van het katholicisme in Nederland. Na de reformatie had de uitoefening van het katholieke geloof eeuwenlang verscholen plaatsgevonden. Oorspronkelijk weer beschouwd als missiegebied werd in 1853 uiteindelijk in Nederland de kerkelijk hiërarchie weer hersteld en werden er voor het eerst weer bisschoppen benoemd.

Naast dit opbloeiende katholicisme stond het geringe politieke bewustzijn van vooral de jongeren van eenvoudige komaf. In de meeste huizezinnen werd zelfs geen krant gelezen, zodat het de aspirant-zouaven niet kwalijk genomen kon worden dat zij de oproep van hun paus niet konden plaatsen in de context van de politieke ontwikkelingen die in Europa plaatsvonden. Brie-

ven van zouaven laten echter zien, dat in tegenstelling tot wat sommige historici beweren, deze zouaven niet *'het schuim der naties'* waren, maar zich juist beschaafd en fijngevoelig toonden en werden gedreven door geloof en idealisme en misschien een beetje avontuur. Het zouavenleger dient dan ook uitdrukkelijk gezien te worden als een vrijwilligersleger en niet als een huurlingenleger²⁾.

Zouaven uit Mijdrecht en Wilnis:

Op de grond zittend vinr. Hendrik Beuk, Pieter Vermalen en Maarten Kattevilder, op stoel links Pennings en rechts Jan van Scheppingen, achter staand vinr. Maarten de Zwart, Bart de Ree en Thijs Reurings.

(foto: collectie Nederlands Zouavenmuseum te Oudenbosch)

Ook uit Mijdrecht, Wilnis en Vinkeveen gaven jongemannen gehoor aan de oproep van de paus. Verweerd somt er in zijn boekje over de geschiedenis van de Rooms-Katholieke kerk in Mijdrecht-Wilnis³⁾ achttien op, geboren in Mijdrecht en Wilnis, met vermelding van geboortedatum en de periode in dienst:

Uit Mijdrecht waren dit zeven zouaven:

Jan Antonius Janssen, geb. 16-12-39, van 02-02-67 tot 26-03-69; Jan Bosman, geb. 17-02-41, van 02-02-67 tot 06-02-69; Jan van Scheppingen, geb. 03-10-44, van 03-10-67 tot 09-06-70; Cornelis Sassen, geb. 21-09-43, van 22-12-67 tot 06-01-70; Antoon de Hom, geb. 18-01-49, van 13-01-69 tot de val van Rome (20 september 1870); Hendrik Beuk, geb. 08-04-52, van 22-04-69 tot de val van Rome; Adriaan Blom, geb. 01-10-49, van 30-06-70 tot de val van Rome.

Het register van Nederlandse zouaven in het

zouavenmuseum te Oudenbosch vermeldt echter nog een extra naam: Hendrik van Rijn, geb. 11-05-1840.

Uit Wilnis vermeldt Verweerd maar liefst elf zouaven:

Adriaan van Waayen, geb. 26-11-42, van 17-02-66 tot 01-03-68; Jan van Rijnstra, geb. 15-09-40, van 17-02-66 tot 01-03-68; Bartholomeus de Ree, geb. 03-03-31, van 13-01-67 tot 15-01-69; Maarten de Zwart, geb. 10-04-48, van 09-02-67 tot 18-02-69; Maarten Kattevilder, geb. 13-09-33, van 14-10-67 tot 14-04-70; Maarten de Zwart, geb. 07-07-42, van 11-12-67 tot de val van Rome; Piet van Zijl, geb. 15-12-43, van 22-12-67 tot 06-01-70; Jan Rademaker, geb. 10-07-37, van 08-10-68 tot de val van Rome; Piet Vermeien, geb. 03-06-48, van 14-05-69 tot de val van Rome; Jan de Groot, van 08-02-48, van 30-06-70 tot de val van Rome; Freek van Bijleveld, geb. 12-09-50, van 30-06-70 tot de val van Rome.

Uit Vinkeveen vermeldt het register zes zouaven: Antonius Blom, geb. 27-03-41, Herman de Jong, geb. 13-10-1835, G. van der Louw, geb. 11-10-1843, Joannes van der Louw, geb. 05-11-41, Jan Piet Moet, geb. 24-08-1841 en Michel Spruyt, geb. 23-02-44.

Verder schrijft Verweerd in zijn boek:

"Ook mag hier niet onvermeld blijven een oud-zouaaf, die weliswaar niet van Wilnis geboortig was, maar er toch jaren lang na zijn zouaventijd gewoond heeft en er ook gestorven is, nl. de heer Thijs (Martinus) Reurings, de touwslager. In mijn jeugd jaren zat hij in de kerkjuist in de bank voor mijn vader. Het was een vroom mens, en op de hoge feestdagen droeg hij steeds zijn eretekenen op de borst, drie stuks: dé zilveren Medaille van Mentana (1867), de gouden Medaille van Albano, en het Kruis Bene Merenti".

In Albano was in augustus 1867 cholera uitgebroken. Een detachement van 42 zouaven, waaronder 23 Nederlanders, onder leiding van de Belgische luitenant Zéno de Résimont, werd bij toeval geconfronteerd met de situatie in de stad; er waren geen mensen meer om de honderden doden te begraven en de zieken te verzorgen. De zouaven boden spontaan hulp, waarbij vier van hen zelf overleden. De overlevenden, waaronder Martinus Reurings, werden na afloop onderscheiden met een gouden medaille met de inscriptie

"Bene Merenti" (d.i. Voor hem die zich verdienstelijk maakte)⁴. De bronzen medaille Bene Merenti werd in 1891 door de toenmalige paus Leo XIII verleend aan alle oud-zouaven.

Met het zilveren Kruis van Mentana werden de zouaven onderscheiden, die op 3 november 1867 deelgenomen hadden aan de slag bij Mentana. In

*Martinus Reurings, met zijn drie pauselijke onderscheidingen: het Kruis van Mentana en de gouden en bronzen medailles Bene Merenti.
(foto: collectie George Reurings)*

deze slag stonden circa 5.500 man aan pauselijke troepen, waaronder ruim 2.500 zouaven en ruim 2.000 Fransen, tegenover ongeveer 11.000 garibaldisten. Ondanks deze overmacht werd Garibaldi een vernietigende nederlaag toegebracht. Kort na afloop werd zijn troepenmacht ontbonden en Garibaldi vertrok ontgoocheld naar het eiland Caprera; zijn rol was uitgespeeld.

Na de slag bij Mentana schrijft Martinus Reurings op 20 november 1870 aan zijn moeder de volgende brief⁵:

Zeer geliefde Moeder,

Ik neem de pen op om u eenige letteren te schrijven in de hoop dat gij ze in de beste gezondheid zult ontvangen, war het zoo niet het zou mij in mijn hart leed doen; wat mij aangaat, ik ben door Gods goedheid nog frisch en gezond... Het is nu Goddank in Rome en in de omliggende plaatsen wat rustiger, hetgeen eene groote verandering voor ons is, want nu hebben we onze nachtrust nog al, ofschoon wij op stroo moeten slapen, maar dat is toch veel beter dan 's nachts te marcheeren of boven op een berg in regen en wind te zitten; maar dat is niets, geliefde Moeder, wat men hier op de wereld lijdt, dat behoeft men hierna niet meer te lijden en als men er zoo over denkt dan heeft men er nog plezier in. Ik heb al zoo 'n dorst gehad dat ik de dauwdroppels van de bladen afzoo; we kunnen soms een dag marcheeren zonder dat wij water zien, zoo was het ook toen we aan het vechten waren bij Mentana, het water dat daar te krijgen was, was wit van het slijk, en eten was er niet te koop. Toen we de stad ingenomen hadden was er ook bijna niets, want de garibaldisten hadden daar veel gegeten en gedronken en aanvoer was er niet gekomen, zoo dat, als we wat hebben wilden, brood of wijn, wij het duur moesten betalen en de meesten hadden honger en dorst, want wij kregen die dagen weinig te eten omdat er niet veel te krijgen was in die plaatsen waar de bandieten geregeerd hadden, maar we hebben er heel wat van opgeruimd, zoo als ik in 't algemeen hoor zeggen, waren er vier honderd zeventig dood of gekwetst van de garibaldisten en van ons, zoo als ik zelf van een geestelijke heb hooren zeggen, die ze bezocht had zes en vijftig gekwetsten en dertig dood, en ik weet het getal niet goed maar ik geloof dat we er wel twee duizend gevangen genomen hebben, en zoo ik hoor kosten zij den H. Vader weinig want ze gaan naar Afrika en daar moeten ze werken op een eiland van den keizer van Frankrijk en ze worden dagelijks al met honderden vervoerd. Verder wat de burgers aangaat in Rome die zijn ook heel wat makker geworden omdat ze zien dat ze niet tot verhaal kunnen komen, want eerst moest men dag en nacht met 't geladen geweer op post staan en als we door de stad liepen om in te koop en te wandelen dan moest het geladen geweer mee, en dat is nu alles gedaan. Toen we van Monte Rotondo kwamen stond ik wat te kijken: binnen de poort van Rome stonden twee corpsen muzik, die net zoo lang speelden tot dat de troepen binnen de stad waren, terwijl er eene menigte inwoners stonden waarvan ik het getal niet schatten kan die allen riepen: leve de Zouaven, viva Pio nono, met hunne witte zakdoeken zwaaiden en uit deur en vensters ons met witte bloemen bestrooiden, velen stonden met tranen in de oogen, want ge kunt begrijpen, lieve Moeder, dat wij er aardig uitzagen; velen hadden hun broek gescheurd aan de struiken waar we doorheen moesten kruipen,

ja dat is hier wat ongernakkelijker dan in Holland, de vijand is bij je eer ge het weet, maar staan ze eenmaal bij je, dan geven ze zich duidelijk over, wij waren met ons vieren, die tien garibaldisten gevangen namen; ze gaven ons duidelijk de hand en hunne wapens en hun eerste woord was viva Pio nono, maar het is hier met het volk zoo gelegen als de garibaldisten het winnen dan is het viva Garibaldi en wint de H. Vader dan is het viva Pio nono, om het maar ronduit te zeggen, ze draaien als de wind. Verder moet ik zeggen dat we weer waarschijnlijk een medaife krijgen (de schrijver van dezen brief heeft reeds de gouden voor zijne opoffering te Albano) wegens den slag dien wij geleverd hebben, en als het God behaagd, dat ik nog in mijn vaderland terugkeer, dan zal ik toch schoone gedachtenissen hebben uit Rome. Lieve Moeder, U schrijft mij dat ge dag en nacht aan mij denkt, dat wil ik gaarne gelooven, dat gebeurt mij ook wel eens maar ik stel die gedachte uit mijn hoofd, anders zou de tijd mij hier lang duren, dat moet gij ook doen, en bid voor mij, wat gij wel doen zult met al mijn broeders en zusters, ik bid voor u en hen ook en voor mijne vrienden en weldoeners. Elken dag verwachten wij de tijding dat wij uit Rome moeten, ik geloof dat het met de revolutie nog niet gedaan is, want we zeggen dat de H. Vader zijn Staten terug moet hebben, en de koning van Napels moet ook weer op zijn troon, dus lieve moeder, dat kan nog menigeen zijn kop kosten; een ding is nog al goed, Frankrijk helpt ons, ze zijn bij ons in den slag geweest en die Franschen hebben naaldgeweren en doen 8 schoten tegen ons een, dus lieve moeder, we zullen maar goeden moed houden en op God vertrouwen, zoo als hij doet is welgedaan. In Polen worden de Katholieken ook erg vervolgd, de keizer jaagt de Bisschoppen weg, laten we maar vurig voor hen bidden, en lieve moeder, denk toch niet te veel aan mij, want ik heb het hier best naar mijn zin, het is hier heel anders als in Holland want 's avonds na het appel wordt hier in tegenwoordigheid van den luitenant hardop gebeden, en de Zouaven zijn groot in aanzien bij de burgers, iedere compagnie heeft 500 franc gekregen. Hiernevens 12 portretten, ik kijk wel scherp uit mijne oogen, maar dat is hetzelfde gezicht, als toen ik in den slag was, toen moesten we goed uit onze oogen kijken want het regende kogels.

Spoedig verwacht ik antwoord en blijf uwen liefhebbenden Zoon,

M. Beurings.

Het einde van de Pauselijke Staat

Onder de druk van de Frans-Duitse oorlog zag Napoleon zich in 1870 uiteindelijk toch genoodzaakt zijn troepen uit de Pauselijke Staat terug te trekken. De Italianen zagen hun kans schoon en de gebeurtenissen volgden zich in rap

tempo op. Op 12 september trokken zij de grens over en op 20 september werd Rome ingenomen. Een dag later namen de zouaven afscheid van 'Pio nono', hun geliefde paus. De paus beschouwde zichzelf als gevangene en sloot zich op in het Vaticaan, evenals zijn opvolgers zou-

den doen. Pas in 1929 kwam de verzoening in de zgn. *Romeinse Kwestie* tot stand in de vorm van het *Verdrag van Lateranen*. Hierin werd de paus erkend als soeverein staatshoofd van een miniatuurstaat van vierenveertig hectare, Vaticaanstad.

Besluit

Vele Nederlandse zouaven ontdekten bij thuiskomst dat zij door zonder koninklijke goedkeuring dienst te nemen in een buitenlandse strijdmacht, hun Nederlands staatsburgerschap verspeeld hadden. Ook waren er die maar slecht konden wennen aan het rustige Hollandse leven. Velen van hen kozen weer voor de krijgsmacht. Zij streken o.a. in de Frans-Duitse oorlog, bij de Carlisten in Spanje of als KNIL-soldaat in Nederlands-Indië. Martinus Reurings keerde echter weer terug in Wilnis en vestigde daar een touwslagerij. Hij trouwde met Maria de Groot

en zij kregen vier kinderen: twee zoons, Johannes (1876) en Gregorius (1877) en twee dochters, Maria (1879) en Anna Maria (1882). De velen Reurings'en die tegenwoordig in Mijdrecht en Wilnis wonen kunnen we voor het overgrote deel tot het nageslacht van Martinus rekenen. Wat hadden de zouaven met hun fanatieke strijd bereikt? In historisch opzicht speelden zij uiteindelijk een bijrol, die in geen relatie staat met het persoonlijke heidendom dat zij aan de dag legden in hun strijd voor de paus. In Italië wordt hun tegenstander Garibaldi alom gevierd als nationale held en men mag zich afvragen of zij in politiek opzicht vochten voor een goede zaak. Toch speelden zij een rol van betekenis in het bewustwordingsproces van het katholicisme in Nederland. Bovendien zou zonder de steun van de zouaven de paus zijn bezitting al veel eerder kwijt geraakt zijn en mogelijk uiteindelijk ook Vaticaanstad niet hebben kunnen behouden.

Bronnen:

1. Mathieu-Rosay, Jean, *'De ware geschiedenis van de pausen: van het hemelse rijk van God tot de aardse rijken der koningen'*. Coda, Antwerpen, 1993.
2. Zaal, Wim, *'De vuist van de paus: De Nederlandse zouaven in Italië, 1860 - 1870'*, Aspekt, Nieuwegein, 1996.
3. Verweerd, Comelis, *'Kerkgeschiedenis van de parochie Sint Jan de Doper Mijdrecht-Wilnis'*, Helden-Panningen, 3976 (niet in de handel).
4. Christoffor, Br., *'Uit het epos der 3000 Nederlandse zouaven'*. De Koepel, Nijmegen, 1947.
5. *Zondagsblad van de Heilige Familie Jezus, Maria, Jozef, jaargang J 867.*

Nawoord

In dit artikel wordt buiten de persoon van Martinus Reurings niets verteld over de persoonlijke geschiedenis van de vijfentwintig Mijdrechtse, Wilnise en Vinkeveense zouaven. Mogelijk dat hierover bij leden van de vereniging of andere lezers van dit blad wel iets bekend is. Reacties zijn dan ook welkom bij de auteur van dit artikel of bij de redactie van De Proostkoerier. Mogelijk dat op dit artikel dan nog een vervolg gepubliceerd kan worden.

G E Z O C H T

De Historische Vereniging 'De Proosdijlanden' is bezig een tentoonstelling voor te bereiden over *'Onderwijs in vroeger tijden'*. Als er leden zijn die ons materiaal in bruikleen willen afstaan, zouden we dat bijzonder op prijs stellen.

We denken aan: oude schoolboekjes, letterbakken, leesplanken etc.

U kunt contact opnemen met de voorzitter, de heer P. Grundmann, telefoon: 0297 281578.

Een probleem in Vinkeveen

door Fred de Wit

Toen per 1 januari 1989 de gemeenten Mijdrecht, Wilnis en Vinkeveen en Waven/een ophielden te bestaan en opgingen in een nieuwe gemeente, werd het gemeentehuis van Mijdrecht aangewezen als het gemeentehuis van de nieuwe gemeente De Ronde Venen. Het gevolg hiervan was dat de foto's van de Mijdrechtse burgemeesters uit de raadzaal werden verwijderd. Op mijn vraag waarom dit gebeurde, kreeg ik toendertijd als antwoord dat dit niet netjes zou zijn tegenover de vroegere gemeente Vinkeveen en Waven/een. Ik zei toen: "Dan hang je de foto's van de Vinkeveense burgemeesters daar toch naast!" Maar dat was juist het probleem. Het Vinkeveense archief beschikte over geen enkele bruikbare foto van hun burgemeesters. Inmiddels zijn we er toch in geslaagd om diverse afbeeldingen van de burgemeesters van Vinkeveen en Waverveen op te sporen en in deze en de komende Proostkoeriers zullen wij proberen het een en ander over deze mensen te publiceren. In tegenstelling tot Mijdrecht en Wilnis heeft men in Vinkeveen geen enkele straat, laan of plein naar een burgemeester vernoemd. Was hier een reden voor om dit niet te doen? Waren de burgemeesters te onbelangrijk en heeft de raad daarom nooit de behoefte gevoeld om hen te vernoemen? Wellicht dat hier nog eens een antwoord op komt.

Frederik baron van Utenhove

Van 1872 tot 1893 was baron Frederik van Utenhove burgemeester van Vinkeveen en Waverveen. Hij was de tweede zoon uit het huwelijk van Frederik Hendrik Justus baron van Utenhove en Wilhelmina Hermina Gielen. De stamvader van het geslacht was Olivier Uyth den Have (Utenhove) die na 1571 als schout van Meppel voorkwam. Bij Koninklijk Besluit van 16 april 1822 werd onder andere voor Frederik Hendrik Justus van Utenhove erkend, de hem van ouds compenterende titel van baron, overgaande op zijn wettige afstammelingen. Frederik werd geboren te Utrecht op 25 maart 1815. Zoals bij veel tot de adelstand behorende families koos hij voor een militaire loopbaan. Op 5 juli 1838 meldde hij zich bij de huzaren, werd een jaar later korporaal en op 26 maart 1842 fourier bij het 2e regiment lanciers. 8 November 1847, dus bijna 10 jaar later, na het begin van zijn militaire carrière, volgde zijn aanstelling tot opperwachtmeester bij de Limburgse Jagers te paard. Op 27 juli 1851, hij was inmiddels bevorderd tot onder-adjudant, ging hij over naar het Nederlandsch Oos-

tindische Leger en vertrok op 1 september 1851 naar Batavia, waar hij op 24 december na een lange bootreis arriveerde. In 1853 volgde zijn bevordering tot 2e luitenant en twee jaar later, op 22 augustus 1855 werd hij 1e luitenant.

Bonische oorlog

In 1859 bevond hij zich op Celebes waar hij deelnam aan de Bonische oorlog. Boni is een landstreek in het zuidwesten van Celebes waarin nog al wat strijd is geweest omdat de vorsten van Boni zich noch aan de Verenigde Oostindische Compagnie noch aan het latere Nederlandse gezag wilden laten onderwerpen. Het gevolg hiervan was dat de gouverneur-generaal diverse expedities naar Celebes moest uitzenden om daar het Nederlandse gezag te vestigen. In 1858 was de situatie daar weer zo uit de hand gelopen dat tot een gewapend optreden werd besloten. De eerste expeditie (1859), onder generaal E.C.C. Steinmetz en na diens verwonding onder kolonel J.A. Waleson, leidde niet tot het gewenste doel, maar toen, enige maanden later, de luitenant-generaal J. van Swieten met nieuwe troe-

pen op het oorlogsveld verscheen, was weldra alle tegenstand gebroken. De vorstin van Boni vluchtte en het Rijk van Boni werd teruggebracht tot de rang van 'leenrijk'. In deze oorlog heeft Van Utenhove zich bijzonder onderscheiden want hij verkreeg de Militaire Willemsorde 4e klasse met op zijn dienststaat de vermelding: "6 December 1859. Aanval en verovering der versterking te Boni. Heeft met het peleton, door hem aangevoerd, den vijand herhaald aangevallen en gechargeerd, vele dezelve gedood en zich zeer dapper gedragen.". Na zijn benoeming tot ritmeester keerde hij naar Nederland terug. Inmiddels 53 jaar oud stapte hij op 1 februari 1869 te 's Gravenhage in het huwelijksbootje met de twee dagen daarvoor meerderjarig geworden Christina van der Gaag, geboren te 's-Gravenhage op 29 januari 1848. Uit dit huwelijk werden 6 zoons en 3 dochters geboren.

Burgemeester van Vinkeveen en Waverveen

De 16e oktober 1872 werd Van Utenhove geïnstalleerd als burgemeester van Vinkeveen en Waverveen als opvolger van Johannes Fredericus Caspers welke het ambt had uitgeoefend vanaf 1855. Dit was allemaal een beetje vreemd gegaan want eerder was T.A. de Ridder tot burgemeester benoemd, maar deze had de benoeming niet aangenomen. De installatie was sober. Het verslag hiervan vangt aan als volgt: "Den 16 oktober is de Raad vergaderd geweest en waren alle leden aanwezig. Door den oudsten Wethouder F. Rietveld werd mededeeling gedaan van de benoeming van de Heer F. Baron van Utenhove als Burgemeester van Vinkeveen en Waverveen. Met toespraak en overhandiging der insignes der gemeente geïnstalleerd zijnde aanvaardt de nieuw benoemde zijne betrekking als Burgemeester en voorzitter van de Raad met een toepasselijk woord". Gedurende zijn hele ambtsperiode van meer dan 20 jaar zijn er in Vinkeveen en Waverveen geen enerverende dingen gebeurd. Van Utenhove paste op de winkel en was in tegenstelling tot zijn Mijdrechtse/Wilnisse collega De Voogt niet betrokken bij bijvoorbeeld de droogmaking van de polder Groot-Mijdrecht. In de notulen van de raadsvergaderingen komt hij niet naar voren als een dominerende figuur.

Zaken die moeten gebeuren worden vrij vlot afgehandeld. Wanneer er geklaagd wordt over de verkeersonveiligheid in het dorp dan komen er gemeentelijke verordeningen over het gebruik van de velocipède, de hondekar en gebruik van paard en wagen over de houten bruggen. Veel aandacht wordt er gegeven aan het onderwijs. Vooral ook omdat de leerkrachten de een na de ander na korte tijd weer vertrekken. In de raadsvergadering van 30 september 1875 deelde de voorzitter mede dat hij bij het aanvangen van zijn functie geconstateerd had dat de gemeentelijke administratie een warboel was. Met medewerking van de heer Boom uit Baambrugge werd een begin gemaakt om de chaos te ontwarren maar tot overmaat van ramp overleed de gemeente-ontvanger, de heer van Os. Gelukkig was hij met de heer Boom in staat geweest om alles weer tot klaarheid te brengen. Hij verzocht daarom de raad om de heer Boom een gratificatie van 125 gulden te verlenen maar de meerderheid van de raad vond 100 gulden genoeg. Een steeds terugkerend punt van de raadsagenda was de Vinkeveense kermis. De kerkeraad van de Hervormde gemeente en de pastoor drongen aan op afschaffing vanwege het zedeloze karakter van de kermis. De raad besliste toen om hieraan gehoor te geven maar toen er nog grotere ongeregelheden ontstonden, omdat de kermis niet doorging, werd deze gauw weer in ere hersteld. In de raadsvergadering van 26 mei 1882 besloot de raad om de jaarwedde van de burgemeester te verhogen met 50 gulden en deze vast te stellen op 850 gulden. Een maand later gingen Gedeputeerde Staten hiermede akkoord.

Een rel om een kado

Op 23 mei 1884 was er door de burgemeester een speciale raadsvergadering belegd omdat G. J. Kruyf 40 jaar gemeente veldwachter was. Hij had deze functie altijd tot volle tevredenheid en met nauwe plichtsbetrachting verricht. Daarom werd met algemene stemmen, op voorstel van de voorzitter, besloten om voor rekening van de gemeente een secrétaire voor hem aan te kopen tot een bedrag van 65 gulden. Tot zo ver was er nog niets aan de hand. De rel ontstond pas ruim een jaar later, op 9 september 1885, toen het onderzoek van de gemeente-

rekening over 1884 aan de orde kwam. Het raadslid Bos begon meteen al bezwaar te maken tegen de door de burgemeester ingediende reiskosten over 1884. Hij vroeg of de burgemeester maar uit kon gaan op kosten van de gemeente wanneer het hem goeddacht, waarop de voorzitter antwoordde dat dit meestal ging in overleg met de wethouders. Het raadslid Vredendaal viel de heer Bos bij en tekende bezwaar aan tegen de door de burgemeester gemaakte reiskosten voor de aanschaf van de secrétaire voor de veldwachter. Ook de andere raadsleden, behoudens de wethouders, dachten er zo over zodat de burgemeester de reiskosten van 9 gulden uit eigen zak moest betalen. Tijdens de raadsvergadering van 4 september 1884 moest het college het ontslag voorstellen van de gemeente-ontvanger die een gedeelte van de gemeentegelden ten eigen bate had aangewend. Het raadslid Bos trok fel van leer en verweet het college dat zij te weinig toezicht op de gemeente-ontvanger had uitgeoefend. Hij vroeg zich bovendien af of dit niet het juiste moment was om het traktement van een nieuwe te benoemen gemeente-ontvanger te verminderen. Van Utenhove was het hier niet mee eens omdat de bezoldiging van de gemeente-ontvanger pas onlangs was vastgesteld aan de hand van de werkzaamheden en de functie van de betrokkene. De suggestie om het inkomen te verlagen vond ook geen gehoor bij de andere raadsleden en ging daarom niet door.

De woning voor de geneesheer

Een ogenschijnlijk onschuldig raadsvoorstel leidde uiteindelijk tot het vertrek van de burgemeester. In de loop van de jaren waren er diverse vacatures geweest voor het vervullen van de functie voor een gemeentelijke geneesheer. Wat de oorzaak hiervan geweest is, is niet meer te achterhalen maar waarschijnlijk heeft het traktement en de woning hierbij een rol gespeeld. Tijdens de vergadering van de raad op 6 september 1892 deelde Van Utenhove mede dat de nieuw benoemde geneesheer te kennen had gegeven dat hij de aanstelling alleen aannam tegen een vergoeding van 900 gulden per jaar en een vrije woning. Bovendien moest de woning een grote en kostbare verbouwing ondergaan. Hier schrokken de raadsleden van en het raadslid Bus stelde meteen al voor om niet aan de eisen van

*Frederik baron van Utenhove (1815-1894)
(foto: Iconografisch Bureau, Den Haag)*

de geneesheer te voldoen. Hij achtte het beter om maar een contract met de geneesheer uit Baambrugge aan te gaan en bijvoorbeeld na 9 uur 's avonds voor de min- en onvermogenen een rijtuig disponibel te stellen zodat zij de dokter konden ophalen. Hij kreeg bijval van het raadslid Bos en toen de voorzitter dit in stemming bracht werd dit met algemene stemmen aangenomen. Maar degenen, die dachten dat hiermede de zaak was afgerond, kwamen bedrogen uit. Het raadslid Vredendaal vroeg hierop het woord en merkte op dat de burgemeester in een van de vorige vergaderingen had medegedeeld dat hij het voornemen had om in november of mei van het volgend jaar als burgemeester van de gemeente te bedanken. De nieuwbenoemde burgemeester zou wel eens een huis voor eigen rekening willen kopen of een vrijgezel kunnen zijn die aan de huidige burgemeesterswoning geen behoefte zou hebben. Hij stelde daarom voor om de huidige burgemeesterswoning met ingang van mei komend jaar aan de dokter te verhuren. De gemeente zou dan bovendien niet het risico lopen straks met een onverhuurde burgemeesterswoning te blijven zitten. Met algemene stemmen werd daarop dit nieuwe voorstel aangenomen om de woning met ingang van 1 mei 1893 aan de

dokter te verhuren en zijn traktement vast te stellen op 600 gulden per jaar. Kennelijk is de dokter met dit voorstel niet akkoord gegaan want in de raadsvergadering van 9 maart 1893 was er sprake van een geneesheer met een andere naam. De burgemeester stelde toen namelijk voor om een besluit te nemen om de woning, welke thans door hem bewoond werd, aan de gemeente-geneesheer Erkelens te verhuren aan wie bij zijn vestiging in de gemeente de toezegging daartoe was gedaan. Met algemene stemmen werd conform dit voorstel besloten. Tegelijk werd een besluit genomen om de noodzakelijke reparaties aan het huis te verrichten en er een koetshuis en een paardestal aan te bouwen. Hierna deelde de voorzitter mede dat hij op zijn besluit, gedaan in de vergadering van 22 juni 1892, was teruggekomen en besloten had om zijn betrekking als burgemeester-secretaris nog niet neer te leggen daar hem enige dagen te voren door de zoon van de heer de Geer van Jutfaas was aangeboden hetzij zelfstandig hetzij onder leiding van de heer Boom te werken. Hiermee was er een probleem in Vinkeveen. De burgemeester had besloten niet te vertrekken maar zijn dienstwoning was inmiddels aan de dokter verhuurd. Na deze mededeling merkte het raadslid Bos op dat de burgemeester vanwege zijn hoge leeftijd en ziekelijkheid steeds minder aanwezig was op plaatsen waar dit werd vereist. Vervolgens stelde hij voor om de raadsvergaderingen in het vervolg niet meer te doen houden ten huize van de burgemeester omdat dit

voor deze een te grote drukte met zich mee bracht en het hem moeilijk viel een lange vergadering bij te wonen. Temeer daar de kamerhuur van het raadhuis bij Stolwijk toch ieder jaar moest worden voldaan. Tevens stelde hij voor om de vergaderingen niet meer om 11 uur maar om 10 uur te laten beginnen. Met algemene stemmen werden deze voorstellen aangenomen. Na deze vergadering meldde van Utenhove zich ziek. In de raadsvergadering van 23 maart 1893 werd de huurovereenkomst met de geneesheer vastgesteld en ter goedkeuring voorgelegd aan Gedeputeerde Staten. Deze gingen niet akkoord, wat begrijpelijk was omdat de ambtswoning van de burgemeester werd verhuurd, terwijl deze niet van plan was zijn ambt neer te leggen. De raad stuurde een uitvoerig verweerschrift terug waarbij onder andere de aanwezigheid van een geneesheer binnen de gemeente nog eens werd benadrukt vanwege de angst voor de steeds meer uitbreidende cholera. Uiteindelijk was het baron van Utenhove zelf die voor een oplossing zorgde om uit de impasse te komen. In een schrijven van 18 april 1893 vroeg hij zijn ontslag aan als burgemeester en secretaris van de gemeente Vinkeveen en Waverveen. Koningin Emma, regentes van het koninkrijk, verleende hem eervol ontslag met ingang van 1 mei 1893. De inmiddels 78-jarige Van Utenhove vertrok op 29 mei met zijn grote gezin, waarvan de jongste 8 jaar was naar Utrecht waar hij op 13 juli 1894 overleed. De raad nam kennis van zijn ontslag en liet het hier verder bij.

'Wandeling II'

In november 1992 verscheen het boekwerkje: 'De Hoef, een wandeling langs De Kromme Mijdrecht'. Uitgever en auteur was de heer H.W. Rademaker uit Mijdrecht. Hij is als oud inwoner van De Hoef nog steeds nauw betrokken bij de historie van de streek langs de Kromme Mijdrecht en heeft er zijn gehele leven prenten over verzameld. De titel luidt volledig: Een wandeling langs de Kromme Mijdrecht van de Pondschoekersluis naar de Sluitedijk. Op veler verzoek is Rademaker begonnen met de voorbereiding van een vervolg op dit boek. Het is hem gelukt zoveel materiaal te verzamelen dat een tweede deel binnenkort zal verschijnen. Hij is nu echter verder gegaan en heeft de gehele buurtschap Amstelhoek bij deze uitgave betrokken. Bovendien heeft hij ook foto's opgenomen van belangrijke personen uit De Hoef en Amstelhoek. Het geheel ziet er uiterst verzorgd uit. Op woensdag 5 november a.s. zal Rademaker in de Sint Antoniuschool in De Hoef zijn boekwerk presenteren met het vertonen van een diaserie. Deze avond begint om 20.00 uur. Het boek is op die avond verkrijgbaar. De prijs bedraagt f 35,— per stuk. Bestellingen kunnen worden gedaan bij de heer H.W. Rademaker, Hoofdweg 45, 3641 PP Mijdrecht, tel. 0297 286025

Monument in De Ronde Venen

Straatnaam	:	Nessersluis ongenummerd
Plaats	:	Waverveen
Bouwjaar	:	tussen 1892 en 1914
Bouwtype	:	schotbalkenkering
Materialen	:	beton, ijzer en hout

Beschrijving:

Schotbalkenkering geplaatst in de Oude Waver, nabij FortWaver-Amstel. De kering bestaat uit twee langgerekte, lichtgebogen betonnen landhoofden in de lengte van het water, met aan de ene zijde een ijzeren takel en drie schotbalken. De schotbalken zijn gemaakt van hout en ijzer en hebben aan de uiteinden wieltjes. De sleuven, waarin de balken kunnen worden neergelaten, zijn met ijzer beslagen. Tenslotte is er een losse loopbrug. De kering maakte als inundatiewerk deel uit van de Stelling van Amsterdam, aangelegd tussen 1892 en 1914.

Redengeving:

Dit object wordt van belang geacht vanwege:

- architectuurhistorie, vanwege het bouwtype 'schotbalkenkering';
- gaafheid van object en omgeving (in het bijzonder structuur waterloop);
- cultuurhistorie, vanwege het belang van de kering in de militaire geschiedenis van de Ronde Venen, in het bijzonder vanwege de plaats in de Stelling van Amsterdam.

Doelstelling

De vereniging stelt zich ten doel de belangstelling te wekken voor de geschiedenis van De Ronde Venen en een stimulerend aandeel te leveren in de ontwikkelingen tot de regionale en lokale geschiedbeoefening in De Ronde Venen in de ruimste zin.

Bestuur

voorzitter	P.C. Grundmann	
monumentenzorg	Herenweg 38, Wilnis	tel. 0297-281578
vice-voorzitter, genealogie en paleografie	H.J. Röling Middenweg 1, Mijdrecht	tel. 0297-561474
secretaris, heemkunde en tentoonstellingen	H. Strubbe Kievitslaan 70, Vinkeveen	tel. 0297-262560
2e secretaris, externe activiteiten	Mevr. M. Th. Pietersen-Mourits Dr. J. Severijnplantsoen 2, Wilnis	tel. 0297-282462
penningmeester	Mevr. B. van Tol-Burgers Padmosweg 38, Wilnis	tel. 0297-284213
2e penningmeester, ledenadministratie	N.van Beek Irenestraat 14, Wilnis	tel. 0297-284234
bibliotheek en documentatie	A. Hagen Toermalijn 1, Mijdrecht	tel. 0297-287550
'De Proostkoerier'	J.P.M. Toll Conincksmeer 20, Vinkeveen	tel. 0297-264422
archeologie	A.W.M. van den Bosch Pijlstaartlaan 70, Vinkeveen	tel. 0297-263356

Postadres van de vereniging: Postbus 65, 3648 ZH Wilnis.

Verenigingslokaal: 'het Prinsenhuis', Prinses Wilhelminalaan 31, Mijdrecht.

Lidmaatschap

Lid worden kan door aanmelding bij de ledenadministratie op bovenstaand adres.

De lidmaatschapsbijdrage bedraagt f 30,- per jaar.

Bankrelatie: RABOBANK, Mijdrecht, rek.nr. 36.96.18.505. Gironummer van de bank: 283067.

Verenigingsavond

Iedere dinsdagavond (behalve in juli en augustus en tussen Kerstmis en Nieuwjaar) van 19.30 tot 22.00 uur in het gemeentearchief (gemeentehuis) aan de Croonstadtlaan 1 1 1 te Mijdrecht.